

Л. В. Папіш, М. М. Шутка

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Підручник для 7 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

УДК 73/75(075.3)

ББК 85.1я721

П17

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 20.07.2015 р. № 777)*

Умовні позначення:

— творче (практичне)
завдання;

— словник;

— запитання та завдання.

Папіш Л. В.

П17 Образотворче мистецтво : підруч. для 7 класу загально-
освіт. навч. закл. / Л. В. Папіш, М. М. Шутка. — К. : Грамота,
2015. — 128 с. : іл.

ISBN 978-966-349-530-9

Навчальний матеріал підручника відповідає вимогам Державного стандарту та чинній програмі. Підручник містить два розділи: «Мистецтво в нашому житті» (14 тем) та «Дизайн» (15 тем). Також передбачено два узагальнювальні уроки наприкінці кожного семестру. Завдання мають чітку структуру, подано послідовність виконання творчих робіт.

Для вчителів, учнів ЗНЗ.

УДК 73/75(075.3)

ББК 85.1я721

ISBN 978-966-349-530-9

© Папіш Л. В., Шутка М. М., 2015
© Видавництво «Грамота», 2015

РОЗДІЛ І

МИСТЕЦТВО В НАШОМУ ЖИТТІ

Усі ми прагнемо мати гарний вигляд, модно вдягатися, жити в зручному й затишному будинку. Але не думайте, що для здійснення ваших мрій потрібні лише гроші. Ще необхідні культура, історична та національна пам'ять, художній смак, знання. Знання про красу, про закони створення зручних споруд і речей становлять основу мистецтва архітектури, декоративно-ужиткового мистецтва й дизайну.

Ці мистецтва створюють середовище, предметний світ, у якому існує людина.

1. Світ, який оточує людину

Для кожної людини дорога земля, на якій вона зросла, де пройшло її дитинство. Природа батьківщини живе в нашій душі все життя. Пейзажі України дуже різноманітні: гори Карпати і Чорне море, тихі озера й калинові гаї, безкраї лани пшениці та вишневі садки, квітучі поля льону й білі хати, ліси та поля.

Картини допомагають нам зрозуміти й побачити красу довкола нас, відкривають світ почуттів. Також вони створюють свій «художній простір» — відображення просторових співвідношень на площині. У живописі та графіці — це правильне співвідношення планів картини, побудова простору з урахуванням законів лінійної та повітряної перспективи. Згадайте, що всі предмети, які нас оточують, мають три виміри: висоту, ширину, глибину. Художник зображує їх на площині аркуша паперу, який має тільки висоту й ширину. Перспектива визначає основні закономірності передачі тривимірного простору на площині.

С. Васильківський.
Весняний день на Україні

І. Айвазовський.
Захід сонця на морі

З. Шолтес.
Гірське село

А. Граčov.
Сільський пейзаж

Пригадайте

- До якого жанру належать ці твори?
- Які ви знаєте види пейзажу?
- Які засоби використовували художники, щоб передати на полотні красу рідної природи?

Розгляньте матеріали таблиці. Пригадайте закони лінійної та повітряної перспективи, які ви вивчали в попередніх класах. Вони допоможуть вам передавати простір у малюнку.

	Ближні предмети	Дальні предмети
Масштабність	• зображуються в нижній частині малюнка; • більші за розміром, ширші	• зображуються у верхній частині малюнка; • менші за розміром, вужчі
Деталізація	• зображуються детально	• зображуються узагальнено, схематично
Контрастність	• контури — чіткі, різкі; • зображуються об'ємними; • різка, контрастна світлотінь	• контури — м'які; • зображуються плоскими; • невизначена світлотінь
Властивості кольорів	• яскраво забарвлені; • зображуються переважно теплими кольорами та відтінками	• бліді; • переважають холодні кольори та відтінки

Творче (практичне) завдання

Згадайте, що вражає вас у природі України, рідного міста (села). Створіть пейзажну композицію.

Орієнтовні теми: «Літні спогади», «Світе тихий, краю милий, моя Україно!».

Матеріали: графітні та кольорові олівці, фломастери, фарби (на вибір).

Послідовність виконання пейзажу в графіці

Словник

Пейза́ж, краєви́д — 1. Жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню природи, міст, архітектурних комплексів тощо. 2. Картина або малюнок із таким зображенням.

Перспекті́ва — способи зображення предметів на площині відповідно до закономірностей зорового сприйняття світу людиною.

Послідовність виконання живописного пейзажу

Запитання та завдання

1. Завершіть речення.

Високий горизонт у пейзажі дає художникові змогу показати

Композиція з горизонтом на рівні очей передає

Низький горизонт у композиції створює відчуття

2. Поясніть, як із віддаленням змінюється насиченість кольорів. Наведіть приклади.

Тарас Шевченко — майстер ліричного пейзажу

Творча спадщина **Т. Шевченка** (1814–1861) — яскрава сторінка в історії української художньої культури.

Дивовижним спокоєм сповнені пейзажі художника. Неозора далина, пагорби, шляхи й річки, гори намічені легко й м'яко. Велич природи створює ілюзію, ніби час, у якому відбивається подих вічності, зупинився.

Тарас Шевченко приділяв велику увагу передачі стану атмосфери, її експресивному трактуванню. Добираючи складну гаму кольорів або відтінків одного кольору, він домагався відчуття спеки, холодних ночей і ранків у горах, чистого й прозорого чи вологого, запиленого повітря.

Тарас Шевченко був новатором у пейзажі, який завдяки його творчості остаточно виокремився в самостійний жанр українського образотворчого мистецтва.

Т. Шевченко.
Воздвиженський монастир у Полтаві

Т. Шевченко.
Іргіз-Кала

Т. Шевченко.
Казахська стоянка

Т. Шевченко.
Берег Аральського моря

2. Світ, який створює людина. Художній образ в архітектурі

Архітектура — це будівельне мистецтво, проектування й зведення житлових будинків, шкіл, театрів, церков, спортивних споруд тощо. Архітектура задовольняє практичні потреби людини, тому вона повинна бути зручною й корисною. Чи можна назвати пам'яткою архітектури будь-яку споруду, що відповідає утилітарним вимогам? Ні. Архітектура вирішує проблеми будівництва художньо, а не лише функціонально. *Міцність, користь і краса* — складові справжнього витвору архітектури, за визначенням давньоримського архітектора Вітрувія.

Андріївська церква
(м. Київ, Україна)

Міст (м. Сан-Франциско, США)

Хмарочос «Аква»
(м. Чикаго, США)

- Які відчуття викликають у вас ці споруди?

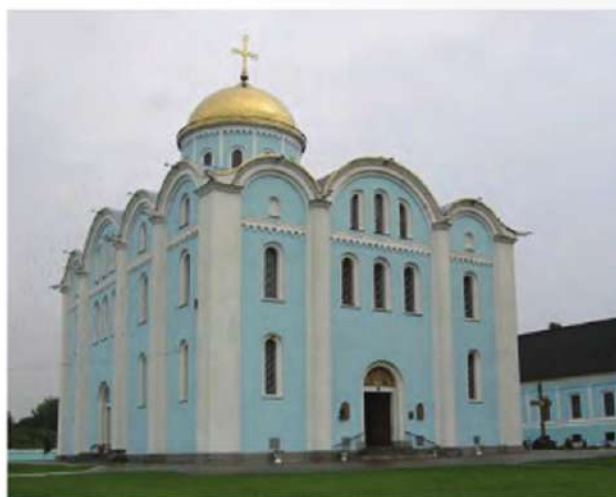

Церква, міст і хмарочос уражають не лише технічними можливостями людини, а й красою конструкції, гармонією форм і кольорів. Тому ми можемо говорити про них, як про витвори мистецтва.

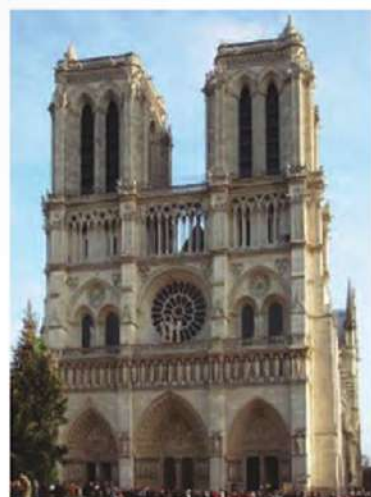

Виокремлюють такі види архітектури: *об'ємні споруди* (житлові, громадські й промислові будівлі); *ландшафтна архітектура* (садово-парковий комплекс); *містобудування* (планування нових міст, реконструкція старих районів).

Якщо в живописі головне — колір, у графіці — лінія, у скульптурі — об'єм, то в архітектурі — простір.

Успенський собор
(м. Володимир-Волинський, Україна)

Собор Нотр-Дам-де-Парі
(м. Париж, Франція)

Художній образ в архітектурі створюється завдяки ритму, пропорційним співвідношенням частин будівлі, пластиці й фактурі поверхонь.

Наприклад, поділ фасаду кам'яного храму на три частини відповідає тринефній будові споруди.

Виразність архітектурних форм викликає певні асоціації й художні образи.

К. Хокусай. Хвиля

Оперний театр
(м. Сідней, Австралія)

- Японський художник К. Хокусай зображує хвилю засобами кольорової графіки. Як виникає відчуття хвилі або образ вітрила в споруді театру?

Творче (практичне) завдання (на вибір)

Створіть образ архітектурної споруди.

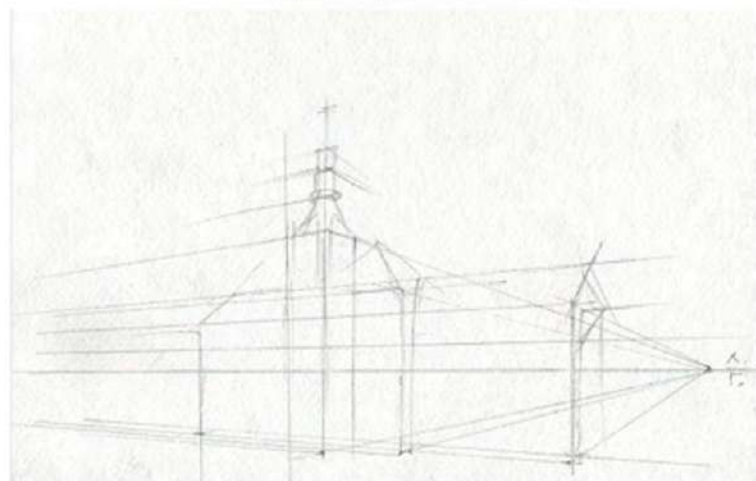
Варіант 1. Зробіть замальовку архітектурної споруди різними графічними матеріалами (на вибір) на основі тричастинного поділу фасаду.

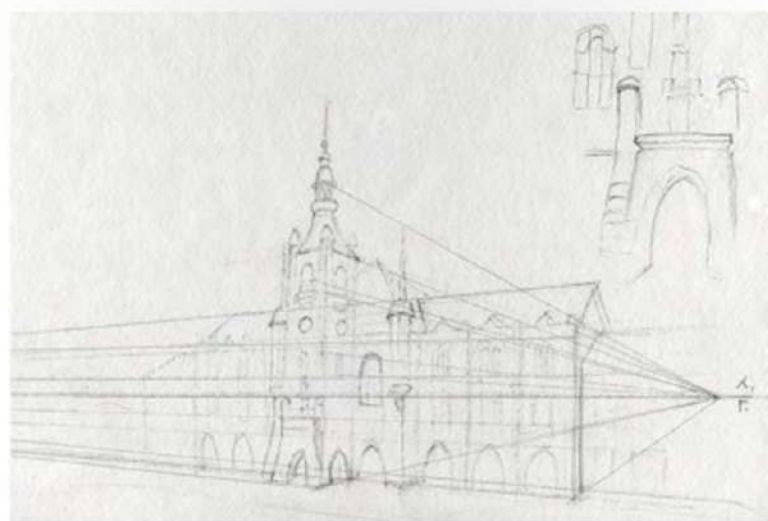
Варіант 2. Виконайте архітектурну витинанку.

Орієнтовні теми: «Святиня рідного краю», «Міст у майбутнє».

Матеріали: графітні та кольорові олівці, фломастери, білий або тонований папір, чорний папір, ножиці.

Послідовність малювання фасаду на основі тричастинного поділу

Словник

Архітекту́ра (зодчество) — мистецтво проектування та спорудження будівель, а також комплексів — ансамблів.

Масшта́б — відносний розмір будівлі.

Пропо́рції — співвідношення елементів (частин) предмета між собою, а також відповідно до форми художнього твору загалом.

Ритм — чергування певних елементів.

Запитання та завдання

1. Для чого потрібно знати основи архітектури й декоративно-ужиткового мистецтва, адже ми живемо у світі готових речей та споруд?
2. Наведіть приклади використання засобів мистецтва в речах (тканина, шпалери, меблі й т. ін.), що нас оточують. Охарактеризуйте художній образ, який створюється.

Мистецька подорож

Природа — головна модель Антоніо Гауді

Архітектори часто шукають натхнення в природних формах. Іспанський архітектор **Антоніо Гауді** (1852–1926) сприймав будинок як органічну пластичну форму. Він говорив, що знайшов свою модель у стовбурі дерева, кожна частина якого росте гармонійно й чарівно.

У 1904–1906 рр. архітектор працював над зведенням житлового будинку Каса Батло в Барселоні. Блакитно-зелене сяйво фасаду нагадує водночас і спінену морську поверхню, і шкіру динозавра. Колони, які утворюють аркаду біля входу, подібні до ніг слона; дах вигнутий, наче хребет динозавра. Обрамлення вікон ніби виліплене з глини, а самі балкони, мов ластівчині гнізда, приліпилися до стіни будинку.

А. Гауді. Будинок Каса Батло (м. Барселона, Іспанія)

3. Архітектура крізь часи

Людство існує впродовж тисячоліть. За цей час виникали, розвивалися й згасали, перероджуючись, цивілізації. Про них нагадують культові й світські споруди, які збереглися до наших днів. З одного боку, художній образ споруди — це зовнішня форма, з іншого — у будівлі відображені уявлення про красу, що панували в певну історичну епоху в певному культурному середовищі.

Тип і конструкцію народного житла, його оздоблення визначали клімат, рельєф місцевості й наявні будівельні матеріали.

- Порівняйте житло українців, киргизів, якутів, японців. Як кліматичні умови й будівельні матеріали вплинули на художній образ житла?

Коротко розглянемо, як змінювались архітектурні форми впродовж тисячоліть.

У Стародавній Греції з її жарким кліматом сформувався особливий тип архітектури: відкритий, з безліччю колон, що захищають від палючого сонця й дарують тінь.

Один із шедеврів давньогрецького мистецтва — афінський Акрополь. Його головна споруда — Парфенон, храм богині Артеміді, — справляє враження могутності й піднесеної краси.

У середньовіччі в країнах Європи зводилися замки феодалів, подібні до фортець, оточені масивними кам'яними стінами з вузькими вікнами-бійницями та вежами. Часто такі замки-фортеці будували на високому пагорбі або скелі.

Парфенон (м. Афіни, Греція)

Фортеця (м. Хотин, Україна)

Пізніше почали з'являтися інші споруди — ажурні, легкі храми, для яких характерні стрілчасті арки й вікна. Витончені форми, спрямовані вгору, робили інтер'єр світлішим, а кам'яний скульптурний декор, кольорові вітражі та звуки органа створювали неповторну атмосферу.

Із часом у Європі запанували чіткі прямокутні форми. Зазвичай це три- або чотириповерхові будівлі, яким притаманна врівноваженість композиції фасаду.

Згодом стають синонімами поняття «краса» і «розкіш». Архітектуру вирізняє ускладнена пишність фасадів, урочистість, багатий скульптурний декор.

Костел
(м. Відень, Австрія)

Чорна кам'яниця
(м. Львів, Україна)

Собор св. Юра
(м. Львів, Україна)

На зміну пишним формам прийшли класичні, у яких архітектори наслідували давньогрецькі зразки.

Палац культури і мистецтв
(м. Київ, Україна)

Будинок з химерами
(м. Київ, Україна)

- Розгляньте ілюстрації на с. 15–16. За допомогою яких деталей створюється художній образ споруди?

І знову на зміну вишуканій скромності приходить пишнота форм, модернізована завдяки винайденню нових матеріалів і технік будівництва. Яскравою пам'яткою цього періоду є будинок з химерами архітектора В. Городецького.

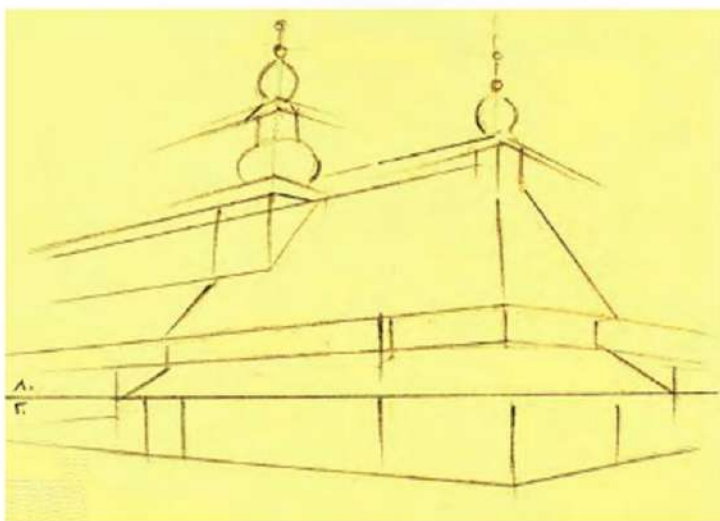

Творче (практичне) завдання

Побудуйте екстер'єр споруди в кутовій перспективі (лінійний малюнок).

Орієнтовні теми: «Мій будинок — моя фортеця», «Королівський палац», «Сучасний котедж».

Матеріали: графітні та кольорові олівці, фломастери; білий або тонований папір.

Словник

Екстер'єр — зовнішній вигляд будівлі.

Запитання та завдання

1. Що, на вашу думку, означають твердження «архітектурна споруда недостатньо виразна», «архітектурна споруда дуже виразна й красива»?
2. Які чинники впливали на тип і конструкцію народного житла?

Дерев'яні церкви Закарпаття

Давні храми створювали неповторний вигляд міст і сіл. У Закарпатті особливе місце посідають дерев'яні церкви — шедеври народної архітектури, створені талановитими сільськими майстрами. У кожному селі був такий храм або й не один. Старе дерево, повітря околиці, навколишній простір насичені гармонією природи й архітектури, духом історії.

Шелестівська церква нині знаходиться на території Закарпатського музею народної архітектури та побуту в Ужгороді. Геній народного зодчого створив цілісну композицію, що дивує красою та досконалістю. Споруда набуває динамічності завдяки поступовому наростанню трьох її частин: від вівтаря, через центральний дах до стрункої вежі-дзвіниці.

Інша дерев'яна церква — Сокириницька церква св. Миколая — належить до шедеврів Хустського району Закарпаття. Трикутний західний схил стримить вгору й завершується високою вежею, яка переходить у гострий шпиль. Шпиль стрілою злітає над шатром і наче розчиняється в повітрі.

Шелестівська церква
св. Михайла

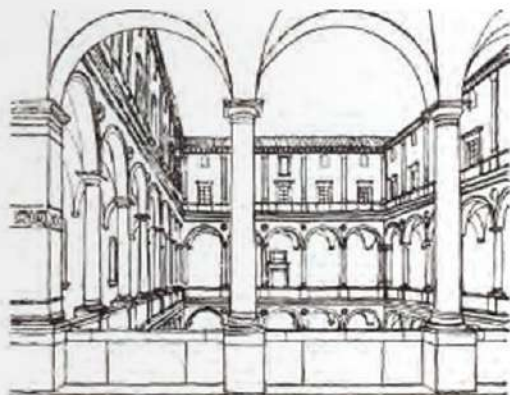

Сокириницька церква
св. Миколая

4. Образ міста. Перспектива вулиці

Образ історичної епохи відображається в архітектурі. Саме в спорудах найповніше виявляються художні ідеали епохи, однак архітектори виконують й інші завдання — створюють архітектурні ансамблі, проєктують вулиці міст.

- Розгляньте малюнки й проаналізуйте, як створюють образ вулиці архітектори різних епох.
- Визначте закони лінійної перспективи, які використав художник для проектування простору.

Однією з основних умов перспективного малювання є вміння визначити лінію горизонту та точку зору, з якої все «добре виглядатиме».

Для зображення архітектурних споруд художник шукає співвідношення частин із головним об'єктом композиції, визначає ритм. Йому необхідно також знати й уміти використовувати закони лінійної та повітряної перспективи.

Подивіться на прикладах репродукцій картин, як художники використовують колір для відображення глибини вулиць, простору: із віддаленням кольори втрачають насиченість, голубіють або синіють, а контур предметів, рельєф, деталі стають нечіткими, що пояснюється законами повітряної перспективи. На першому плані зображення деталізується, ретельніше промальовуються вікна, двері, дах та інші деталі, водночас не порушуючи цілісності картини.

З. Шолтес. Біля Ужгородського замку

І. Шутєв. Говерла

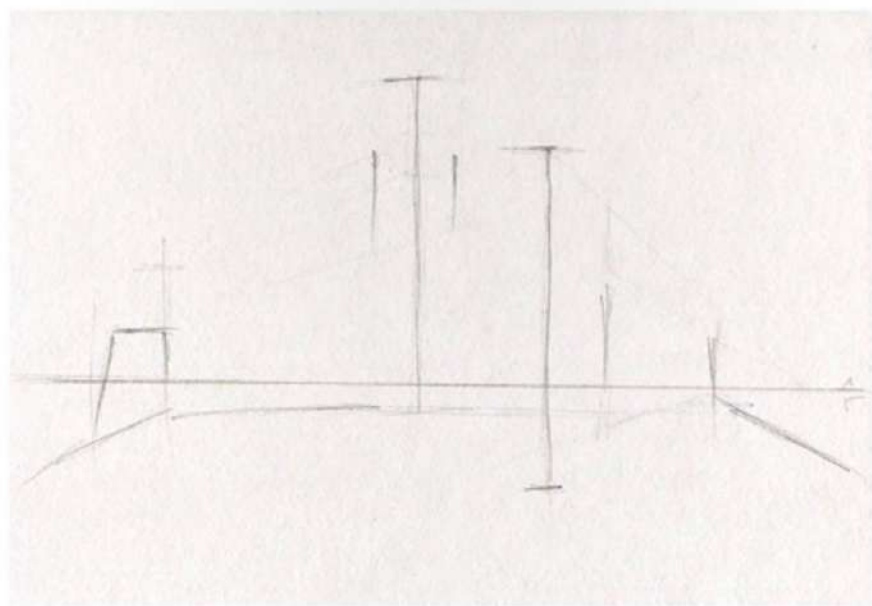

Творче (практичне) завдання

Виконайте композицію з урахуванням перспективних скорочень і повітряної перспективи.

Орієнтовні теми: «Старовинна вулиця», «Старовинний замок» (за уявою).

Матеріали: графічні або живописні матеріали (на вибір).

Словник

Лінійна перспектива — спосіб зображення об'ємних фігур на картині, малюнку залежно від уявної зміни їх розміру, чіткості, зумовлений рівнем віддалення від глядача.

Повітряна перспектива — вид перспективи, що показує, як змінюється колір і тон віддалених предметів.

Запитання та завдання

1. За допомогою яких прийомів художник намагається реалістично відобразити на картині простір? Яка наука вивчає закономірності зображення предметного світу?
2. Визначте особливості архітектурного оздоблення будинків на старовинних вулицях свого міста (села). Замалюйте вікна, дахи тощо.

Мистецька подорож

До витоків — сільські поселення українців

Сільські поселення українців розвивалися під впливом різних чинників: особливостей рельєфу місцевості, гідромережі, етнічних традицій, заняття населення тощо. Поселення вуличної форми, коли два ряди будинків, фасади яких звернені до дороги, утворюють вулицю, поширені по всій території України. Уздовж вулиці тягнулася огорожа.

На сільському подвір'ї розташовані житло, господарські будівлі й невеликий виробничий майданчик. Разом із садом і городом такий двір утворював садибу.

Існувала також замкнена система забудови двору, у якій житло, господарські приміщення та високі огорожі замикали з усіх боків подвір'я. Зовні такий двір нагадував невелику фортецю.

В умовах, коли сусідні господарства чи хутори знаходилися на значній відстані один від одного, такі «двори-фортеці» захищали мешканців і худобу не лише від негоди, а й від хижих звірів і непроханих гостей.

Реконструкції давніх українських сіл і краєзори зразки української дерев'яної архітектури можна побачити у скансенах. **Скансен** — музей просто неба, де експонати розміщені на відкритому просторі. Наприклад, Національний музей народної архітектури та побуту України (с. Пирогів), Музей

Музей у м. Львові

Музей у с. Пирогові

народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини (м. Переяслав-Хмельницький), Закарпатський музей народної архітектури та побуту (м. Ужгород), Музей народної архітектури та побуту в м. Львові, Національний заповідник «Давній Галич» (Івано-Франківська обл.) та ін.

Музей у м. Переяславі-Хмельницькому

Заповідник «Давній Галич»
(Івано-Франківська обл.)

5. Інтер'єр — портрет епохи

Архітектор розробляє не лише екстер'єр будинку, а й його інтер'єри. **Інтер'єр** — оформлений внутрішній простір усього будинку або його окремих приміщень.

Інтер'єр завжди співзвучний часові, його характер постійно змінюється. Інтер'єр відображає побут і смаки сучасників, а також характер людей, які живуть у цьому помешканні.

Е. Гау. Новий Ермітаж (м. Санкт-Петербург, Росія)

Зразки сучасних інтер'єрів

- Порівняйте образ інтер'єру у творах Е. Гау й на світлинах. Яким ви уявляєте екстер'єр цих будинків?

Слово «інтер'єр» має ще одне значення: зображення умебльованих кімнат. Як самостійний жанр з'явився в Голландії в XVII ст. Художник, який малює інтер'єр, повинен знати закони лінійної перспективи. Важливу роль у побудові відіграє визначення лінії горизонту. Навіть якщо її не видно на картині (вона схована за стінами будівлі), це не означає, що її немає. Вона завжди на рівні очей глядача.

В. Штернберг. Микола Глінка в Качанівці

- Знайдіть на картині В. Штернберга лінію горизонту. Визначте, який вид лінійної перспективи використовує художник — кутову чи фронтальну.

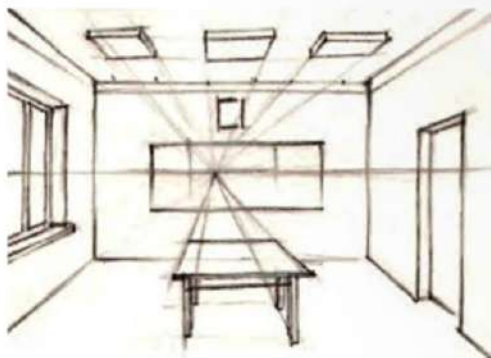
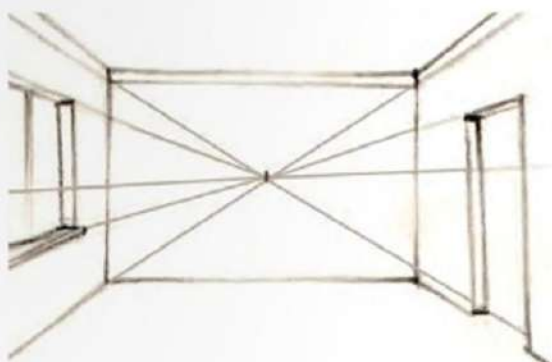

Творче (практичне) завдання

Створіть композицію інтер'єру кімнати за правилами фронтальної перспективи.

Орієнтовні теми: «Моя кімната», «Наш клас».

Матеріали: графітні та кольорові олівці.

Словник

Інтер'єр (від фр. *interieur* — внутрішній) — зображення внутрішнього простору будівлі або приміщень разом з оздобленням, меблями й різноманітними речами. Інтер'єр відіграє важливу роль у картинах на побутові та історичні теми.

Запитання та завдання

1. Що називають *інтер'єром*? Із чого він складається?
2. Знайдіть приклади використання різних видів перспективи в зображенні інтер'єру в картинах відомих художників.
3. Розгляньте світлини будівель на с. 14–16. Яким ви уявляєте їх інтер'єр? Опишіть інтер'єр однієї з будівель.

Традиційний інтер'єр української хати

Хата — традиційне житло українських селян. Прообразом української хати вважають житла трипільців за часів неоліту.

Внутрішній простір сільської хати можна умовно поділити на зони: робочу (піч, мисник, ложник), обрядову (стіл на покутті) й побутову (ліжко, скриня, колиска, лава). Стіни хати білили вапном.

Хатній сволок — символ міцності будівлі й здоров'я сім'ї. На сволоці часто малювали орнаменти-обереги.

При вході з одного боку розміщена піч, з іншого — мисник. Піч зазвичай розмальовували чудовими візерунками, щоб ворожа сила, задивившись на розпис, забула про своє лихе діло.

Покуття — священне місце в хаті. Тут садили почесного гостя, наречених, ставили Дідуха й божниці, прикрашені вишитими рушниками. На покутті стояв дерев'яний стіл, накритий скатертиною або рушником. Стіл символізував достаток родини.

Для снання використовували дерев'яні ліжка, лави, полики. Піл, або полук, — це дерев'яний настил від печі чи лежанки до протилежної стіни. Удень він слугував місцем для зберігання різних побутових речей та домашніх робіт, а вночі на ньому спали.

Традиційний вид меблів — скриня, у якій зберігали одяг, прикраси, полотно. Скрині були різьблені, ковані й мальовані.

Мисник — дерев'яна полиця в кутку кімнати для зберігання посуду.

Визначні події родинного життя знаходили відображення в оздобленні інтер'єру. На кожне свято використовували свої особливі атрибути й прикраси. Наприклад, перед Великоднем хату підмазували, білили. Таке очищення символізувало оновлення життя.

Київщина

Полтавщина

Південь України

Поділля

6. Інтер'єр — характер людини

Інтер'єр може розказати дуже багато не тільки про приміщення, а й про людину: хто вона, чим захоплюється, який у неї характер. Про це розповідають речі, їх розміщення, саме житло.

На картині можна відобразити відтінки почуттів і настрою людини, зокрема радість, смutek, роздуми. Інтер'єр може бути святковим чи скромним, затишним чи холодно-парадним.

Т. Яблонська.
Вечір. Стара Флоренція

С. Андріяка.
Дачний інтер'єр

- Що можна розповісти про жінку, яка дивиться з вікна на італійське місто?
- Якою ви уявляєте людину, яка живе на зображеній дачі?

Зображення на картині відкритого вікна або дверей на балкон пов'язує інтер'єр із зовнішнім світом, природою. Художники дуже

часто використовують такий прийом — передають простір інтер'єру за допомогою вікна. Весняний пейзаж за вікном породжує бажання відкрити його і вдихнути аромат квітучих дерев. Улітку дуже приємно всістися біля відкритого вікна й насолодитися прохолодою. Восени хочеться спостерігати крізь вікно за краплинками холодної дощу.

М. Горбань. Вікна

- Як художник зображує на картинах вікно як джерело світла? Які жанри поєднані в цих картинах?

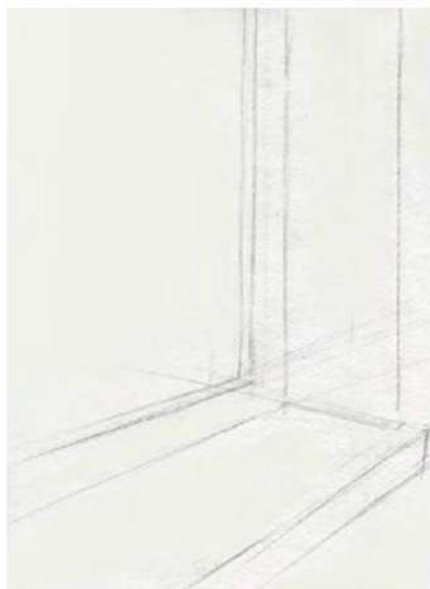

Творче (практичне) завдання

Створіть інтер'єр з вікном.

Орієнтовні теми: «Осіпний сум», «Свіже повітря».

Матеріали: графітні олівці, фарби.

Словник

Сенкан (від фр. *senkan* — п'ять) — вірш, що складається з п'яти рядків.

Запитання та завдання

1. Які закони перспективи допомагають правильно відтворити глибину простору на пласкому аркуші паперу?
2. Складіть вірш, сенкан або напишіть твір на тему однієї з картин М. Горбаня.

7. Синтез мистецтв в архітектурі

Архітектура й живопис утворюють **синтез** (від грецьк. *synthesis* — поєднання, складання). Основна мета такого союзу — розкрити зміст, призначення, образ архітектурної споруди засобами образотворчого мистецтва. Художник виконує твори для стін, підлоги, стелі, вікон певної споруди, тому їх розмір, форма, композиція й кольори підпорядковуються архітектурі, зливаються з нею. Народжується нове мистецтво — монументально-декоративне. З одного боку, його твори масштабні, величні, з іншого — яскраві й декоративні.

А. Горська. Вітраж «Шевченко»

«Оранта» — мозаїка
Софійського собору

Рафаель. Афінівська школа

- Розгляньте твори монументально-декоративного мистецтва. В інтер'єрах яких громадських споруд вони будуть доречні (будинки культури, театр, церква, школа тощо)?

До творів монументально-декоративного мистецтва належать фреска (або стінопис), вітраж, мозаїка, панно.

Фреска — це живопис по вогкій свіжій штукатурці. Ця давня техніка популярна в багатьох країнах світу.

Мозаїка — зображення чи візерунок, виконані з однорідних або відмінних за матеріалом твердих частинок (кубиків смальти, кольорових камінчиків, керамічної плитки), які закріплені на площині стіни

чи підлоги. Наприклад, в оформленні київського Софійського собору використані і мозаїки, і фрески.

Вітраж — орнаментальна або сюжетна декоративна композиція (у вікні, дверях, ширмах) зі скла або іншого світлопроникного матеріалу.

Панно — декоративний твір, призначений для оздоблення стіни чи стелі. Підпорядковується архітектурному ансамблю.

Вітражі капели Сен-Шапель
(м. Париж, Франція)

Сучасний вітраж

- Оскільки люди споглядають вітражі здалека, митці уникають дрібних деталей. Визначте прийоми стилізації форми й кольору.

Творче (практичне) завдання

Виконайте імітацію вітражу в техніці кольорової витинанки.

Орієнтовні теми: орнамент, емблема, пейзаж, сюжет.

Матеріали: кольоровий папір, картон, калька.

Словник

Монументально-декоративне мистецтво — вид мистецтва, який вирішує завдання декоративного оформлення різних архітектурних елементів (наприклад, стін, підлоги, стелі). До творів монументально-декоративного мистецтва належать фреска, вітраж, мозаїка, панно.

Запитання та завдання

Прогулюючись вулицями міста, відшукайте на стінах будинків панно, мозаїки. У церквах і соборах зверніть увагу на фрески та вітражі.

Техніка Тіффані

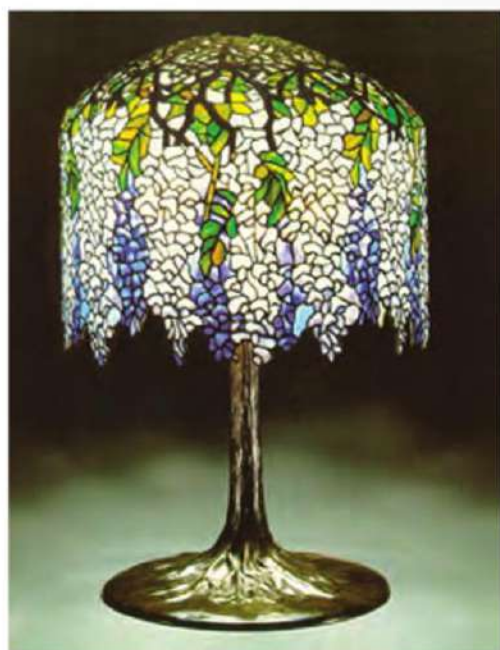
Американець **Луї Комфорт Тіффані** (1848–1933) винайшов спосіб з'єднання маленьких шматочків скла за допомогою мідної фольги. Цю техніку використовують у всьому світі для створення вітражів, лампових абажурів та інших творів із кольорового скла.

Л. К. Тіффані використовував смужки мідної фольги, які приклеювали воском до скла, потім їх спаювали між собою оловом. Завдяки цьому стало можливим з'єднання дуже дрібних шматочків скла та виготовлення складних об'ємних форм. Спочатку технікою мідної фольги він створював лампові абажури, а вже потім вітражі.

У наш час стиль Тіффані — це яскраві лампи класичних форм із рослинними мотивами, а також вітражі із зображенням природи, пейзажів.

Л. К. Тіффані. Вітраж «Павич»

Л. К. Тіффані.
Настільна лампа «Гліцинія»

Л. К. Тіффані.
Вітраж «Дерево життя»

8. Декоративно-ужиткове мистецтво. Образ-символ

З давніх-давен люди створювали й прикрашали ужиткові речі. Мистецтво художнього оздоблення побутових речей дістало назву *декоративно-ужиткового*. Це мистецтво тісно пов'язане з природними умовами, історичним буттям народу. Тому майстер у своїх пошуках нового залишається в межах традицій рідного краю.

Інтер'єр української хати

Інтер'єр японського будинку

Східна кераміка

Опішнянська кераміка

- Чи можна визначити за декором належність речі до певної національної культури?

До видів декоративно-ужиткового мистецтва належать: вишивка, розпис, килимарство, ткацтво, різьблення, писанкарство, гутництво, гончарство, ковальство, витинанка, лозоплетіння й народне малярство.

У кожному з перелічених видів використовують різноманітні матеріали: глину, тканину, метал, папір, дерево, нитки, фарби тощо.

Зразки творів різних видів декоративного мистецтва з використанням орнаменту

- Роздивіться оздоблення предметів декоративно-ужиткового мистецтва. Що їх об'єднує? Що таке *орнамент*?

Найпростішим декором здавна були навкісні та хвилясті лінії, спіралі, завитки, крапки, намальовані або вирізані на глиняному посуді. Ритмічно повторюючись, вони утворювали *орнамент*. Упродовж тисячоліть орнамент є основою народної творчості. У ньому відображені вірування, звичаї народу та його національні традиції.

Існує кілька видів орнаменту, які визначаються особливістю стилізованих елементів, а саме: геометричний, рослинний і тваринний.

Орнамент тісно пов'язаний із предметами побуту. Найпростішим елементом будь-якого орнаментального мотиву є *рапорт*, тобто повторюваний елемент. Розмістивши рапорт в одному напрямку, ми

отримаємо стрічковий орнамент (фриз), а повторивши його в довжину й висоту — сітчастий орнамент.

Крім рапортного повторення, використовують симетричне розміщення елементів композиції, коли ліва й права частини однакові. Симетричну (замкнену) композицію виконують на тарілках, рушниках і килимах.

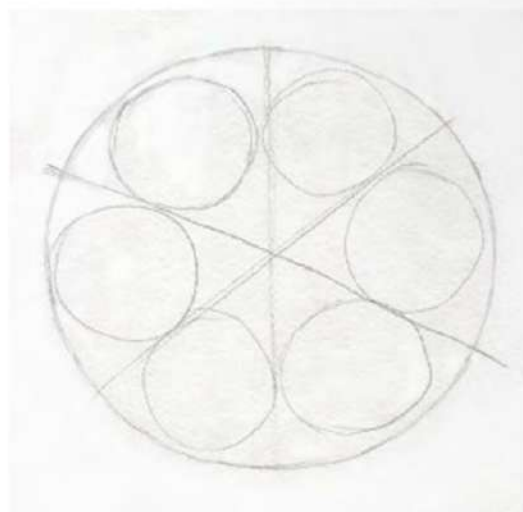

Творче (практичне) завдання

Створіть ескіз орнаменту в колі, квадраті або стрічковий (на вибір).

Орієнтовні теми: декоративна тарілка, гуцульський ліжник, декоративна тасьма.

Матеріали: гуашеві фарби.

Словник

Орна́мент — декоративна композиція, побудована на ритмічному чергуванні й поєднанні елементів. За побудовою розрізняють: стрічковий (фриз), сітчастий, замкнений (розетка). За мотивом — геометричний, рослинний, тваринний.

Рапо́рт — елемент орнаменту, що багаторазово повторюється. Застосовується в художньому оформленні шпалер, кераміки, тканини.

Запитання та завдання

1. Які види декоративно-ужиткового мистецтва ви знаєте? З обробленням яких матеріалів вони пов'язані?
2. Знайдіть зразки різноманітних орнаментів за композицією, мотивом.

Мистецька подорож

Трипільські мотиви

Трипільська культура існувала в IV–III тисячолітті до нашої ери. Керамічні вироби трипільських майстрів вирізняються високим художнім рівнем, тому її ще називають «культурою розписної кераміки».

Трипільський посуд, прикрашений складним за символікою орнаментом, виразний за формою, самобутній за колоритом, у якому переважають відтінки жовтого, інколи червоного й чорного кольорів. Трипільська кераміка використовувалась у господарстві та магічних ритуалах.

Дослідники вважають, що символи-знаки трипільців пов'язані з їхнім поклонінням життєдайним силам природи, від яких залежало життя людей. Серед знаків-символів переважають зображення Сонця і його колообігу, води й дощу, Місяця, зірок, дерев, змій, птахів.

Трипільська кераміка

Спиральні форми поєднують коло й рух, циклічність життєвих процесів. Спіраль — це частина плавної безкінечної лінії, яка символізує розвиток, продовження, безперервність, рух, тобто саме життя.

Трипільська спіраль дуже часто зустрічається у творах сучасних майстрів українського декоративно-го мистецтва.

9. Берегиня з глибини століть. Диво-писанка

Багато див подарувала нам природа. Але, мабуть, одне з найзагадковіших — яйце. У давніх слов'ян яйце символізувало початок Усесвіту, пробудження природи від зимового сну, сонце, відродження, свято весни, коли все оживає, з'являються на світ маленькі пташенята.

Писанкарство — це вид декоративно-ужиткового мистецтва. За технікою виконання розрізняють такі види писанок: крапанка (зварене яйце, пофарбоване в один колір); дряпанка, або шкрябанка; різьбянка (візерунок на поверхню крапанки наносять гострим інструментом); крапанка (писанка з крапками одного чи кількох кольорів); мальованка (розмальоване фарбою й пензликом яйце); восківка-бісерка (яйце, укрите тонким шаром воску, у який втирали бісер); власне писанка (сире або видуте яйце, розфарбоване за допомогою воску, писачка й фарб).

Зразки писанок різних видів

- Визначте, які це види писанок. Зверніть увагу на мотиви орнаментів та окремі елементи.

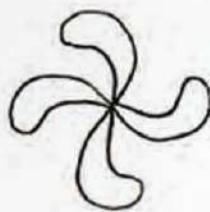
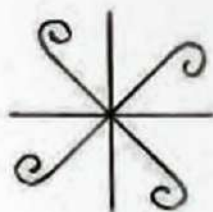
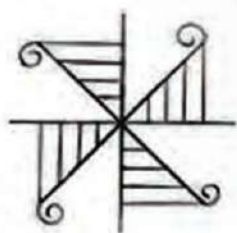

Правильно розписана писанка вважалася в давнину потужним оберегом.

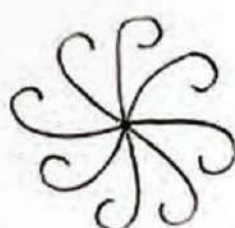
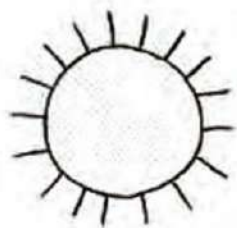
Поділ писанки. Для наших предків числа були священними, у кожного було своє значення і своя сила. Наприклад, поділ поверхні яйця на два передавав уявлення про два світи. На три ділили зазвичай по вертикалі, так позначали три небесні сфери. При поділі на чотири утворюється хрест, що означає чотири сторони світу.

Таємниця символів. При поділі яйця утворюються поля різної форми й величини. Вони становлять основу для розміщення елементів орнаменту.

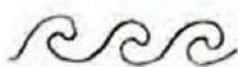
Ось деякі із символів, які зображують на писанках.

Сварга (Коловорот) — знак вогню, Сонця й руху

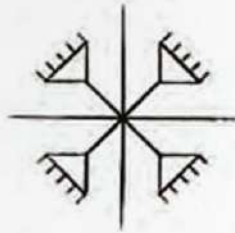
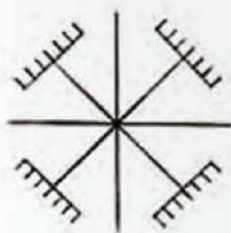
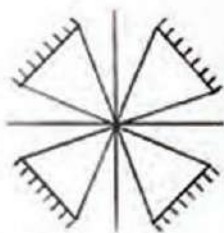
Сонце — небесний вогонь, символ життєвої сили й відродження природи

Кривулька (меандр, безкінечник) — символ нескінченності життя

Берегиня — охоронниця домашнього вогнища, повелителька людських дол

Грабельки — символ небесної та земної води, родючості

Дерево життя — символ невичерпної життєвої сили, гармонії, безсмертя

Символіка кольорів. Колір у писанці також має символічне значення:

- жовтий, золотистий, оранжевий кольори символізували тепло, надію, небесні світила, урожай;
- червоний — добро, радість життя;
- зелений — весняне пробудження природи;
- блакитний — небо, воду, повітря, здоров'я;
- бурий, коричневий — урожайність землі;
- чорний — нескінченність життя людини.

У кожному регіоні України існували свої традиції писанкарства. Наприклад, на Прикарпатті малювали геометричні орнаменти жовтими й білими контурами; на Поліссі — геометричний візерунок на

зеленому, червоному й жовтому тлі; на Наддніпрянщині — чорне тло, рослинний орнамент (квіти).

У м. Коломиї існує музей писанки. А в канадській провінції Альберта українські переселенці встановили пам'ятник писанці. Є пам'ятники писанці і в Україні.

Пам'ятник писанці
(м. Вегревіль, Канада)

Писанка на о. Хортиця
(м. Запоріжжя, Україна)

Творче (практичне) завдання

Виконайте ескіз писанки.

Орієнтовні теми: писанка з використанням традиційної символіки, авторська писанка.

Матеріали: гуашеві фарби, фломастери (на вибір).

Словник

Писанкарство — вид декоративно-ужиткового мистецтва, твори якого виконують на яйці за допомогою барвників і воску, що наносяться на поверхню форми за допомогою писачка.

Символ — це умовний знак, образ, який означає певне поняття, ідею, явище.

Запитання та завдання

1. Як ви думаєте, чи можна в орнаменті закодувати побажання?
2. Доберіть символи для писанки на одну з тем: побажання довголіття, щастя, достатку, здоров'я тощо.

10. Рушник — душа народу

Одним із найстаріших і найпоширеніших видів декоративно-ужиткового мистецтва є вишивка. Вишивка — це не тільки оздоблення одягу й тканини, це також мистецтво створення оберегів.

Усі ми знаємо, як шанують рушник в українській родині. Це оберіг роду, який передається з покоління в покоління як реліквія.

Зразки українських рушників

- Знайдіть символічні знаки-образи на рушниках. Спробуйте їх розтлумачити.

За основу прикрашання рушників узято орнамент, тобто елемент, який ритмічно повторюється. Тому краї рушника вишивають однаково, а в центрі — тільки легкий візерунок. Зазвичай елементи орнаменту — це стилізовані, трансформовані природні форми. Наприклад, калина символізує любов, щастя, невмирущість роду; дуб — надзвичайну силу й нев'янучу красу; виноград — радість і створення сім'ї.

Особливий інтерес становлять символічні зображення жінок, які тримають у руках птахів. Ці зображення найдавніші, вони відтворюють символіку культу богині-берегині.

Зразки старовинних рушників

Г. Козак. Рушник

- Розгляньте композиції рушників, визначте стилізовані зображення людини, птахів, квітів.

Творче (практичне) завдання

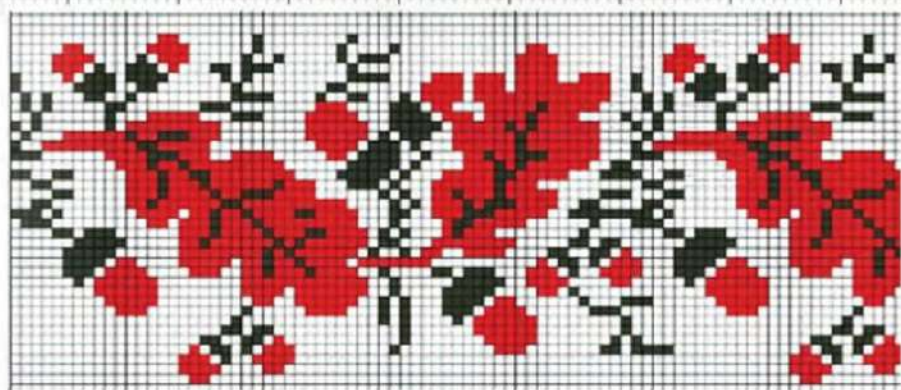
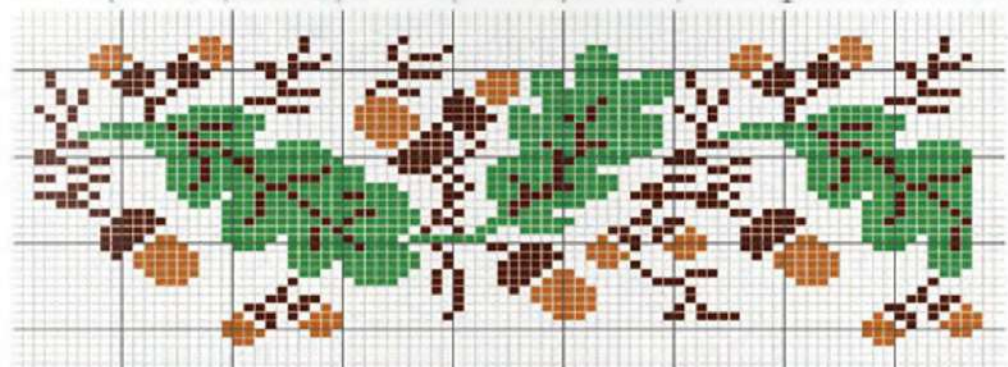
Спробуйте створити орнамент для рушників, використовуючи традиційні елементи української вишивки.

Орієнтовні теми: рушник на щастя, мамин рушник.

Матеріали: кольорові олівці, фломастери (на вибір).

Схеми вишивання українського рушника

Словник

Стилізація — це умовне зображення того чи іншого предмета, спрощення й узагальнення його за формою та кольором.

Запитання та завдання

1. Якими елементами орнаменту ви прикрасили б свій одяг? Який зміст ви заклали б у цей орнамент?
2. Продовжте речення.

Вишиті рушники використовували ...

Рушник у селянській хаті має велике значення, бо ...

Елементи орнаменту — це ...

Мистецька подорож

Образ Берегині в українському мистецтві

Берегиня — найдавніший і найшанованіший образ української традиційної культури. Це символ життя й родючості, Великої Матері всього, що існує на землі.

Під час розкопок поблизу села Трипілья було знайдено багато жіночих глиняних фігурок, які символізували Велику Богиню — покровительку роду й землеробства. Ці фігурки використовували в ритуалах землеробської магії. Усередину фігурок укладали зерна пшениці. Трипільці вважали, що це впливає на родючість землі.

Образ Берегині зустрічаємо серед традиційних українських ляльок-мотанок. Берегиня — захисниця людей від зла, вона оберігає оселю, малих дітей, добробут родини.

Зображення стилізованої жіночої фігури з піднесеними руками можна побачити на рушниках, вишиванках, писанках.

Еволюція образу Берегині в українському мистецтві виглядає так: від жіночих фігурок трипільської культури до Оранти — Матері Божої, зображеної на «непорушній стіні» у Софійському соборі в Києві.

Трипільська кераміка

Лялька-мотанка

Богоматір Оранта.
Фреска Софійського собору

11. Дерево життя

Дерево життя, або Світове дерево, символізує єдність усього сущого. Це своєрідна модель Усесвіту, у якій кожній істоті, предмету чи явищу відведено певне місце. Це також посередник між світами, своєрідний місток, який з'єднує наш світ із світом богів і потойбіччям. А ще Дерево життя — це дерево роду.

У світі створено чимало легенд і казок про Дерево життя. Його образ знайшов відображення в орнаментах різних народів світу.

Дерева, які є символами України, — це дуб, ясен, верба, липа, калина. Українці вважають Дерево життя символом здоров'я, урожаю та щастя, оберегом. Вони зображують його на вишитих і тканих рушниках, писанках, кераміці, килимах, витинанках, скринях, меблях, посуді. Цей символ також використовують в оздобленні одягу.

У народному мистецтві символ Древа життя складається з трьох частин (по вертикалі):

- верхня (крона) символізує небесний світ;
- середня — земний світ;
- нижня частина (коріння) — підземний і водний світи.

Рушник

Петриківський розпис

- Чим, на вашу думку, декоративна манера зображення відрізняється від реалістичної?

М. Білас. Бойківська мадонна

М. Білас. Весільні ворота

Великоднє яйце,
оздоблене бісером

В. Ламах, Е. Котков.
Симфонія праці

- Розгляньте ілюстрації, на яких зображені твори декоративно-ужиткового мистецтва. Які знаки-символи є елементами орнаментальних композицій?
- Які дерева є символами України?

Витинанка як вид декоративно-ужиткового мистецтва з'явилася значно пізніше за інші види, тому в її композиціях майстри використовують символи-обереги, які прикрашали писанки, гончарні вироби, килими, рушники.

У витинанках образ Дерева життя відтворюється в різних видах: дерево, дерево з пташками, гілка, букет, вазон, квітка. Українським витинанкам притаманні силуетне узагальнене зображення, чіткий візерунок і симетрія.

М. Руденко.
Дерево життя

Е. Левадська.
Цар-квітка

В. Любас.
Вазон

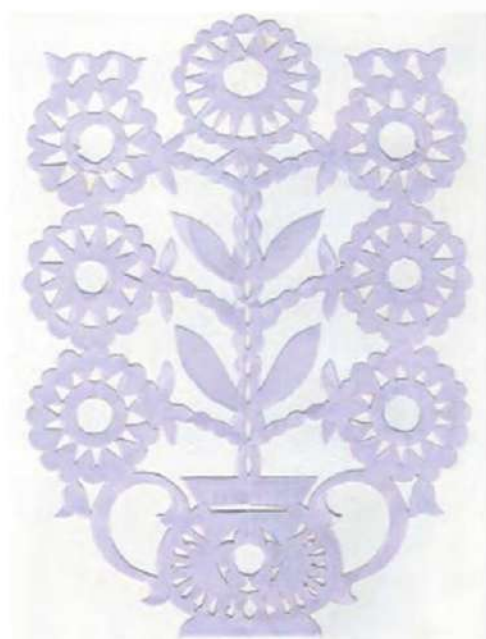

Творче (практичне) завдання

Створіть ажурну витинанку.

Орієнтовна тема: Дерево життя.

Матеріали: кольоровий папір, ножиці, клей.

Словник

Витинанка — декоративна прикраса, виконана з білого або кольорового паперу методом вирізання (витинання) за допомогою ножиць або різців. Витинанки бувають:

- ажурні (зображення міститься в прорізах);
- силуетні (зображення є силуетом);
- одинарні (виготовлені з одного аркуша паперу);
- складені (аплікаційні, із кількох аркушів паперу).

Запитання та завдання

1. Чим ажурна витинанка відрізняється від силуетної?
2. Які традиційні символи ви використаєте для створення дерева роду?

Мистецька подорож

Дерева життя у творчості Марії Приймаченко

Українське мистецтво уславлене народними художниками й особливо художницями. Адже в Україні саме жінка традиційно прикрашала хату: білила, а потім розписувала стіни орнаментами, які милували око й оберігали домівку.

Марія Приймаченко (1909–1997) створила стиль, у якому поєдналися фольклор, ритм, колір і декор. Сила й краса природи — земля, вода, небо, сонце, птахи, звірі, дерева, трави, квіти — зображені на її картинах за допомогою забутої стародавньої символіки.

Художниця часто малювала квіти: волошки, айстри, хризантеми, соняшники. Квіти можуть бути в горщику, у вазоні, на городі тощо. Однак композиція завжди ґрунтується на традиційному образі Дерева життя.

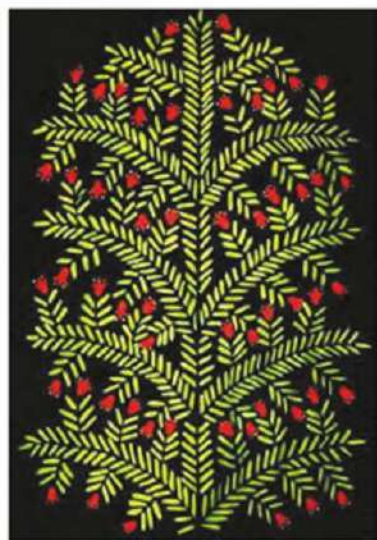
М. Приймаченко.
Соняшник і горох

М. Приймаченко.
Соняшник життя

М. Приймаченко.
Квіти синьоокі

М. Приймаченко.
Ялинкові квіти

12. Силуетні витинанки

Витинанки — один із видів українського декоративного мистецтва, що має глибокі й багаті традиції. Перші витинанки виготовляли зі шкіри. Пізніше почали робити витинанки з паперу. Об'єктами зображення були квіти, рослини, тварини, людина. У XIX ст. витинанки набули популярності серед сільського населення. Ними прикрашали хати.

Сучасні майстри витинанок створюють оригінальні картинки. Їх краса виявляється в ритмі, симетрії, вишуканості ажурного паперового мережива. Силуетними витинанками можна не лише прикрасити інтер'єр, а й використати їх як ілюстрації.

Г. Нарбут. Ілюстрації до казки Г. К. Андерсена «Соловей»

- Розгляньте ілюстрації. Зверніть увагу на те, як художник використав форми східної архітектури.

Сучасні силуетні архітектурні витинанки поєднують такі види образотворчого мистецтва, як архітектура й декоративно-ужиткове мистецтво.

Ми часто бачимо силуетні зображення архітектурних об'єктів. Особливо добре «читаються» силуети, коли джерело світла розміщене позаду об'єкта спостереження.

Уявіть, ніби ви гуляєте містом (селом) пізно ввечері, коли призахідне сонце освітлює небо. Дуже виразно на тлі неба виділяються силуети церков і соборів, вітряків. Одні силуети своєю формою нагадують стрілу, інші — шолом воїна або цибулину.

Приклади
силуетів
архітектурних
споруд

- Охарактеризуйте ритм, співвідношення об'ємів і форм зображених силуетів архітектурних споруд.

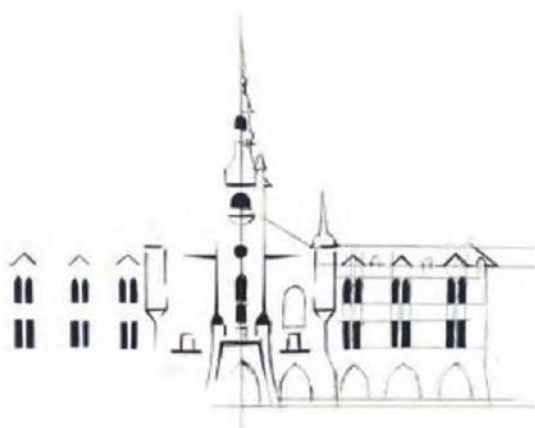
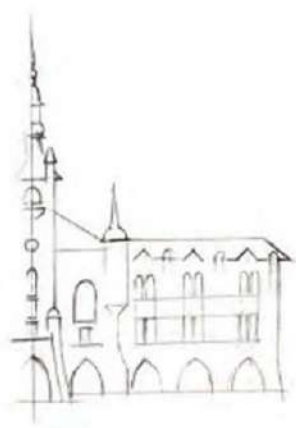

Творче (практичне) завдання

Створіть витинанку (силуетну архітектурну композицію).

Орієнтовні теми: «Храми мого міста (села)», «Знайомі силуети».

Матеріали: кольоровий папір, ножиці, клей.

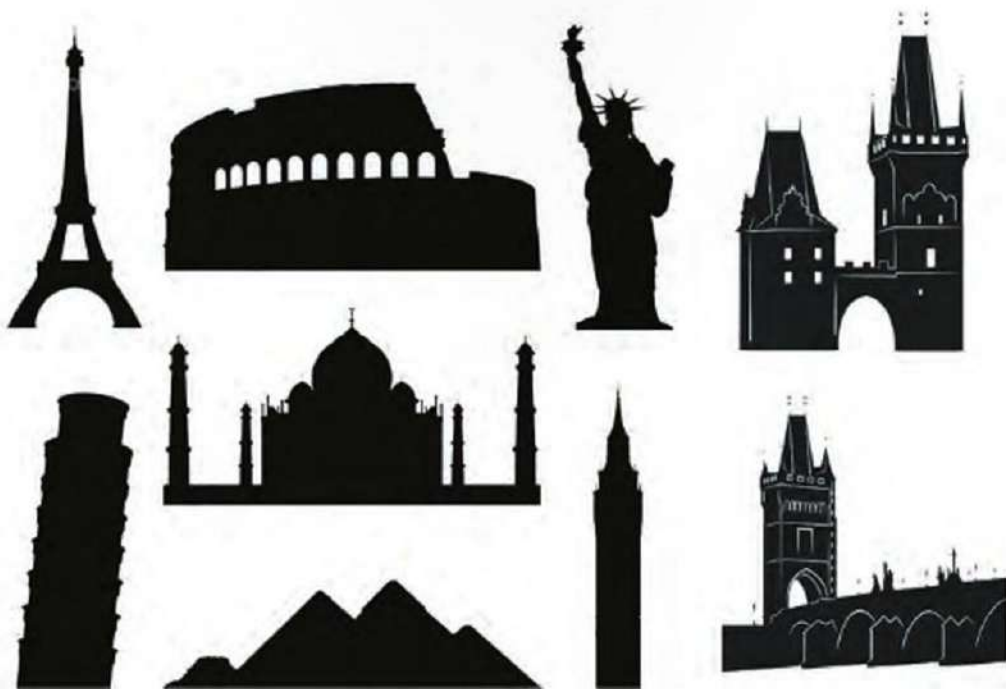
Словник

Силу́ет — характерний обрис предмета, площинне однотонне зображення подібне до його тіні.

Запитання та завдання

1. Розгляньте силуети відомих архітектурних споруд світу. Охарактеризуйте ці споруди. Чи можна поставити їх в один ряд, створюючи силует сучасного міста?

2. Продовжте речення.

Техніка, яка допомогла нам відтворити диво архітектури, називається

Витинати означає

За способом вирізування витинанки поділяють на

13. Народний одяг — складова духовної культури

Одяг завжди був оберегом людини. Він захищав її від холоду й від недоброго ока. Поняття «одяг» включає і взуття, і головні убори, і рукавиці.

Народний одяг зберігає національні традиції, які сягають глибокої давнини, відображає життєвий досвід людей, їхні художні смаки й естетичні погляди.

Український народний одяг — це яскраве й самобутнє культурне явище, основні елементи якого мають давньослов'янське походження.

Красою народного одягу, зокрема жіночого, захоплювалися українські художники.

М. Подкопаєва.
Українка

П. Стахевич.
Ксеня

О. Ковтун.
Бабуся-зима

- Розгляньте картини, на яких зображені жінки в українському народному одязі. Визначте компоненти костюму, їх композиційну рівновагу й гармонію кольорів.

Народний жіночий костюм — це своєрідна модель світу. Наприклад, квадратики й ромбики на запасці символізують засіяне поле, листя й квіти на вишитій сорочці — розвиток і буяння природи, віночок — небесні світила й зорі. На шії — намисто. Українки вірили, що ці символи захистять людину від злих сил, принесуть добробут, здоров'я й кохання.

О. Кульчицька.

Зразки українського жіночого одягу

- Розгляньте ілюстрації. З чого складається орнамент? Згадайте символіку давньослов'янських орнаментів, якими прикрашали рушники, писанки, предмети побуту.

Обов'язковим елементом українського жіночого й чоловічого народного одягу була полотняна сорочка. Вишивка на чоловічих і жіночих сорочках у центральних районах України червоно-чорна; на Поділлі — жовтогаряча, темно-синя; на Західній Україні — багатоколірна. На чоловічих сорочках вишивали дубове листя, жолуді, які символізували міць; на жіночих — калину. Ще на сорочках вишивали виноград — символ міцної родини; червоні ружі — символ сонця, здоров'я; лікарські рослини — обереги від хвороб тощо.

На плечах, рукавах сорочки орнамент утворювався горизонтальними смугами на вставках, на комірі розміщувався в шаховому порядку.

Творче (практичне) завдання

Створіть ескіз української сорочки з використанням давньої символіки й оберегів.

Орієнтовні теми: «Сорочка для тата», «Сорочка для мами», «Дитяча вишиванка».

Матеріали: різні художні матеріали (на вибір).

Словник

Сорóчка — одяг із легкої тканини. Українська вишита сорочка (вишиванка) — символ здоров'я та краси, любові та вірності, щасливої долі й родинної пам'яті.

Костю́м — поєднання в єдиному стилі різних предметів одягу й елементів, які його доповнюють.

Запитання та завдання

1. З яких предметів складається український народний костюм?
2. Як у давнину люди прикрашали свій одяг?

14. Народна іграшка

Народна іграшка — особливий вид декоративного мистецтва. Це незвичайний світ різноманітних образів, у якому присутні люди й тварини, птахи. Кожен народ створював свої іграшки з доступних матеріалів — дерева, соломи, глини, тканини тощо. Іграшки

різних народів вражають подібністю конструкцій, форм, декору, що пояснюється спільними культурними традиціями. Народні майстри вчилися в одного вчителя — природи.

Дерев'яна іграшка

Керамічна іграшка

Іграшка із соломки

Ляльки з листя
кукурудзи

Іграшки із сиру

- Розгляньте малюнки. Поясніть, як матеріал впливає на форму й конструкцію іграшки.

Українська народна іграшка відома із часів розквіту трипільської культури. Це були глиняні фігурки тварин, а також статуетки жінок,

Опішнянська
кераміка

які символізували Матір-Землю. Статуетки обліплювали зернятками пшениці й випалювали на вогнищі. Наші пращури вірили, що після виконання такого обряду Матір-Земля оберігатиме від негараздів. Після завершення дійства глиняні статуетки віддавали дітям для гри.

Найпоширенішою іграшкою в Україні був свищик. Найчастіше свищики робили у вигляді птахів. Іграшки різних регіонів України різ-

няться між собою. Відомі своїми іграшками с. Опішня (Полтавська обл.), м. Косів (Івано-Франківська обл.) та м. Яворів (Львівська обл.). У розписах українських глиняних і дерев'яних іграшок існує певна система елементів і мотивів орнаменту.

Косівська кераміка

Яворівські забавки

- Розгляньте ілюстрації. Як майстри використовують прийоми стилізації для створення узагальненої і водночас виразної форми? Як в іграшці поєднуються мистецтво пластики й розпису?

Українські народні іграшки надзвичайно різноманітні. Є дерев'яні, глиняні, сирні, солом'яні та з інших природних матеріалів. Вони відрізняються кольором, формою, візерунком, оздобленням і технікою виготовлення.

Окремий вид народної іграшки — лялька-мотанка, яку виготовляли з ниток. Така лялька символізувала жіночу мудрість, була оберегом для маленької дитини.

Творче (практичне) завдання

Створіть ескіз народної іграшки. Продумайте її оздоблення.

Орієнтовні теми: солом'яна забавка, «Коник», лялька-мотанка.

Матеріали: на вибір.

Словник

Мотанка — українська народна лялька, символ жіночої мудрості, родинний оберег.

Запитання та завдання

1. Порівняйте іграшки з Косова, Опішні та Яворова: образ, форма, розпис. Знайдіть спільні й відмінні риси.
2. Поясніть використання символів-оберегів у народній іграшці.

Лялька-оберіг

Учені-етнографи зацікавилися українськими саморобними ляльками наприкінці XIX — на початку XX ст.

Мотанка — це зроблена з тканини чи ниток лялька, або кукла. Називають її так тому, що ляльку не роблять, а мотають. Ганчір'яні ляльки були дуже поширені серед дівчат.

На думку дослідників, мотанки — це не ігрові, а обрядові ляльки. Їх використовували в ритуалах, присвячених майбутньому врожаю. Також лялька-мотанка вважалася потужним оберегом.

Наші предки вірили, що в ляльці-мотанці магічне все — від кольору тканини до її оздоблення. Виготовляли ляльок із домотканого полотна, пофарбованого соком буряка, бузини, пасльону.

Протягом XX ст. мотанка поступово втратила свої магічні функції. Вона перетворилася на оригінальну дитячу іграшку.

Зразки мотанок

15. ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ (УЗАГАЛЬНЕННЯ)

До теми «Архітектура»

1. Доповніть розповідь словами з матеріалу для довідок.

Ми прагнемо, щоб наш дім був красивим і зручним. Мистецтво проектування і зведення будівель називають Її основні закони було визначено давньоримським архітектором Вітрувієм. Це — ... , ... ,

Композиція архітектурних творів буває двох видів — ... та У ... композиції усі елементи розміщені однаково відносно композиційного центру. В ... композиції поєднано різні контрастні форми й об'єми.

З давніх-давен люди намагалися зробити привабливим не лише зовнішній вигляд будівлі, тобто її ... , а й прикрасити приміщення всередині, оформлюючи

Якщо ви захочете намалювати свій будинок (як він виглядає ззовні або всередині), ви маєте згадати правила ... перспективи. Починати побудову простору необхідно з визначення лінії Не забувайте, що паралельні лінії в архітектурному малюнку мають певну особливість — вони сходяться в одній Вона називається Кількість ... залежить від кута зору.

Для довідок: лінійна, симетрична, асиметрична, інтер'єр, екстер'єр, точка сходження, горизонт, архітектура, користь, міцність, краса, точка.

2. Вміння художника правильно визначити розміщення лінії горизонту та точки зору впливає на створення образу в архітектурному пейзажі. Визначте лінію горизонту на поданих картинах.

В. Титаренко.
Андріївська церква

С. Семук.
Старе місто

Дж. Піранезі.
Собор св. Петра у Ватикані

Хмарочос
(м. Дубаї,
ОАЕ)

Фортеця
(м. Білгород-Дністровський,
Україна)

Панорама міста
(м. Сідней, Австралія)

3. Усі будівлі мають певне призначення. Це можуть бути житлові, адміністративні, храмові споруди тощо. Поміркуйте, яка із зображених будівель є зайвою. Поясніть, чому.

4. Визначте, яку перспективу використали художники у своїх творах для побудови простору?

С. Жуковский.
Бібліотека в панському будинку

О. Серебряков.
Вітальня

В. ван Гог.
Спальня в Орлі

В. Кандинський.
Моя столова

До теми «Декоративно-ужиткове мистецтво»

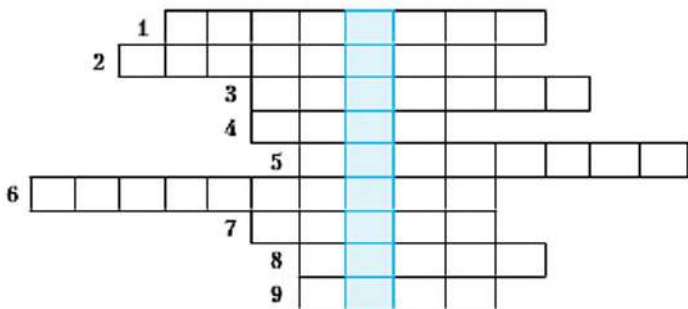
5. Визначте схожі символи у творах декоративно-ужиткового мистецтва. Згадайте значення цих символів.

6. Назвіть види декоративно-ужиткового мистецтва.

Розгадайте кросворд. Якщо ви розгадаєте його правильно, зможете прочитати ключове слово, яке означає «відображення реальної дійсності в художніх образах».

1. Візерунок, побудований на ритмічному повторенні елементів.
2. Богиня — охоронниця домашнього вогнища.
3. Прикрашене орнаментом пташине яйце.
4. Повторення, чергування одних і тих самих елементів та інтервалів між ними.
5. Вироби з глини, випалені при високих температурах.
6. Декоративне спрощення, узагальнення форм і кольору.
7. Основні елементи орнаменту, які виділяються розміром, кольором.
8. Обереговий символ нескінченності життя.
9. Обереговий символ життєвої сили й відродження.

РОЗДІЛ II

ДИЗАЙН

Мистецтво дизайну відіграє важливу роль у нашому житті — створює предметне середовище, у якому ми живемо. Будівлі, площі, вулиці, машини, речі впливають на спосіб нашого життя, формують наш смак. Для сучасної людини дуже важливо керувати світом речей. Знання допоможуть вибрати гарний і зручний одяг або створити за типовий інтер'єр.

Ми повинні також оберігати красу, створену до нас, навчитися робити світ навколо зручним, екологічно безпечним і красивим. Таке перетворення починається з речей, які нас оточують. Створюючи світ красивих речей, ми формуємо навколо себе новий світ, більш захопливий і цікавий.

16. МИСТЕЦТВО ДИЗАЙНУ. РІЧ – ОБРАЗ ЧАСУ

Ми живемо у світі речей. Це меблі, побутова техніка, посуд, одяг, взуття тощо. Вони створювалися, щоб полегшити людині життя, зробити його комфортнішим, красивішим.

Вигадувати нове й зручне надзвичайно цікаво. Нині цим займається чимало людей у різних країнах, організаціях і фірмах. Вони створюють і вдосконалюють предметне середовище. Така творча діяльність називається *дизайном*, що в перекладі з англійської означає «проектувати, креслити, задумувати». Дизайн — це придумування, розроблення нового, зручного для людини красивого предметного середовища.

Дизайн став одним із символів сучасної цивілізації. Сферами його застосування є одяг, меблі, техніка, інтер'єр, предмети широкого вжитку, різноманітні види пакувальної продукції тощо.

Дизайн поділяють на такі види:

- промисловий дизайн;
- графічний дизайн;
- ландшафтний дизайн.

Зразки дизайнерського вирішення меблів

Роботи молодих
дизайнерів одягу

- Які, на вашу думку, принципи враховує дизайнер, коли створює свій об'єкт? Із яким видом образотворчого мистецтва споріднений дизайн?

Речі приваблюють нас не тільки зручністю, а й красою. Особливість дизайну — поєднання утилітарних та естетичних принципів. Дизайнер повинен враховувати основні вимоги до формування предметного світу, а саме: *корисність* — зовнішні ознаки корисності виробу (його форма); *надійність* — міцність і довговічність; *ергономічність* — максимальне пристосування предмета до людини; *краса*.

Будь-який промисловий виріб має свою історію, що зумовлює, зокрема, зміну зовнішньої форми. Стільці, телефон, автомобіль зазнали значних змін завдяки розвитку науки й техніки.

Дизайн телефонних апаратів різних років

Ретро автомобілі

- Як із часом змінилася форма телефона?
- Порівняйте форму зображених і сучасних автомобілів.

Сучасні митці часто виражають своє ставлення до світу речей за допомогою Інсталяції. Інсталяція — це не просте поєднання різних предметів, це мистецтво висловлювати думки, емоції, певні ідеї за допомогою речей.

Інсталяція «1930-і роки»

Інсталяція «Донечка»

Творче завдання (на вибір)

1. Створіть образ людини (епохи, події) за допомогою речей (інсталяція).
2. Створіть образ людини (епохи, події) за допомогою натюрморту.

Орієнтовні теми: «Бабуся», «Сніданок», «Різдво», «Трипілья».

Матеріали: матеріали й техніка виконання *на вибір*.

Словник

Дизайн — творча діяльність, метою якої є формування гармонійного предметного середовища.

Інсталяція — просторова композиція, виконана з різноманітних елементів з метою створення певного художнього образу.

Запитання та завдання

1. Для чого потрібен дизайн? Які завдання вирішує дизайнер?
2. Наведіть приклад із життя, як із часом змінюються речі.
3. Які образні асоціації виникають у вас зі словами *Різдво, будинок дідуся, менша сестра, літо*?

Мистецька подорож

Мистецтво інсталяції

Інсталяція використовує тривимірні об'єкти, призначені для зміни сприйняття простору людиною.

Зазвичай в інсталяціях митці використовують різноманітні об'єкти (наприклад, малюнки, ужиткові речі тощо), а також світло та звук для створення певного художнього образу. Інсталяції розміщують, як правило, у приміщеннях. Вони можуть бути постійними об'єктами й виставлятися у музеях сучасного мистецтва чи виставкових залах або тимчасовими, розміщеними в публічних місцях.

Інсталяції презентуються на міжнародних виставках сучасного мистецтва.

П. Ар'є. Інсталяція
«У полоні митного»

Для своєї композиції сучасний український драматург і художник Павло Ар'є використовує меблі, текстиль, посуд. На запитання: «Навіщо він розбив посуд?» — митець відповів так: «Для того щоб відчутти справжню цінність чогось, ми повинні це щось втратити або знищити. У цій композиції я порівнюю посуд із часом, якого вже ніколи не повернути, але з полону якого ми часто не можемо вирватись».

17. РОЗМАЇТТЯ СВІТУ РЕЧЕЙ. КОНСТРУЮВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ДИЗАЙНУ

Промисловий дизайн охоплює дуже широке коло об'єктів, зокрема проектування техніки, предметів побуту, машинобудування. Дизайнер повинен не тільки спроектувати зовнішній вигляд предмета, а й вписати його в навколишнє середовище. Об'єкт дизайну має бути естетично оформлений і водночас функціональний і раціональний.

Віками різні народи створювали предмети домашнього вжитку, у яких естетичність поєднувалась із функціональністю.

Трипільська кераміка

Грецька амфора

Китайська порцеляна

Сучасні вазы

- Зверніть увагу на різні форми кераміки. Як ви гадаєте, чи залежить форма вази від її призначення?

Форма речі не випадкова. Кожна річ має певну конструкцію, структуру, поєднує об'єми, які можна представити як найпростіші геометричні фігури. За основу конструкції речі, як і архітектурної споруди, узятو гармонійне поєднання частин, що створює враження її стійкості, завершеності та природності.

Китайський керамічний чайник

Японський срібний чайник

Сучасні чайники

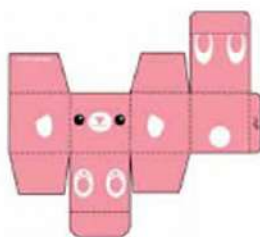
- Проаналізуйте форму предметів і виявіть об'єми, з яких вона складається.

Будь-яку об'ємно-просторову форму (предмет) можна представити як сполучення простих геометричних фігур. Розглянемо обгортку для подарунків. Для її виготовлення потрібно вміти робити розгортки геометричних фігур, узятих за основу. Наприклад, паралелепіпед складається з шести прямокутників, циліндр — із двох однакових кругів і прямокутника.

Зразки пакувальної продукції

Розгортки геометричних фігур — призми та куба

Творче завдання

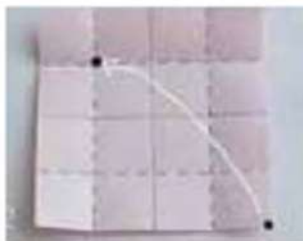
Виготовте за малюнками подарункову коробку.

Орієнтовні теми: упаковка для парфумів, коробка для цукерок або капцелярського приладдя.

Матеріали: паперопластика, матеріали й техніка викопання *на вибір*.

1

2

3

4

5

6

7

8

Словник

Форма — зовнішній вигляд, контур предмета.

Конструкція — це «будова», «структура», тобто взаємне розміщення та співвідношення частин цілого.

Розгортка геометричної фігури — розгорнута поверхня будь-якої геометричної фігури на площині.

Запитання та завдання

Проаналізуйте форму ваз, чайників, пляшок і виявіть об'ємні фігури, з яких вони складаються (циліндр, шар, конус тощо).

Мистецька подорож

Коробочки-орігамі

У Японії традиційно виготовляють коробочки для солодощів у техніці орігамі. У Європі й Америці вони набули популярності завдяки відомому майстрові орігамі Роберту Гербіну.

У давнину японські ченці складали з такі паперові коробочки (санбо) символічні дари божествам — шматочки риби, овочів, фруктів і коржів. Упродовж століть орігамі вважалося храмовим мистецтвом.

У наш час мистецтво орігамі поширилося по всьому світу й досягнуло надзвичайного розквіту.

Коробочки «санбо»

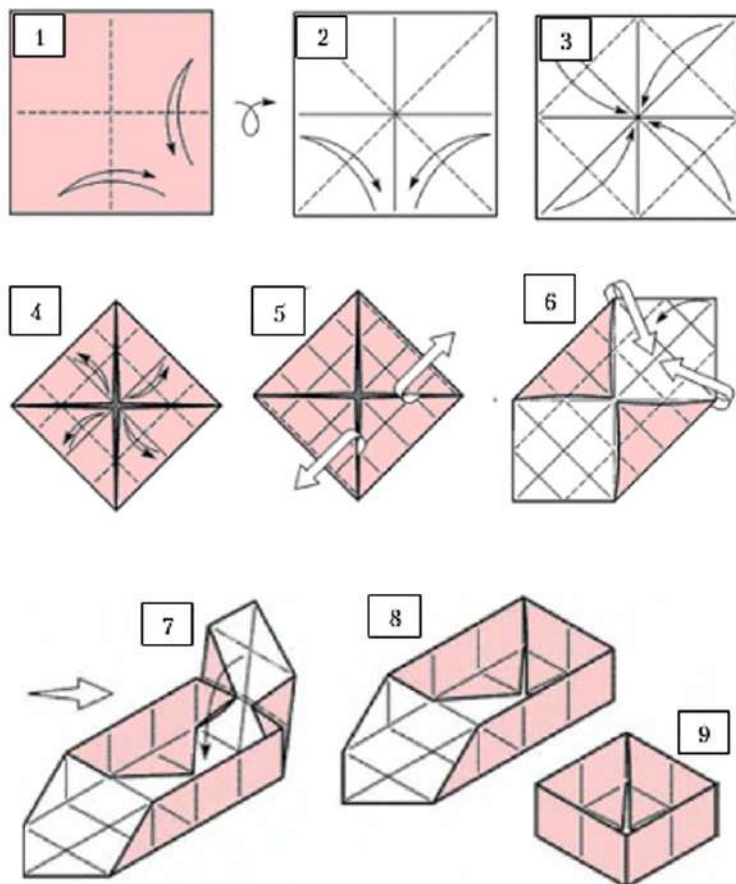
Коробочка «дзунako»

Коробочки «масу»

Традиційна японська коробочка «масу» має кришку та внутрішні перетинки. У такій коробочці можна зберігати дрібні предмети, наприклад скріпки, кнопки, гудзики, стрічки.

Послідовність виготовлення
коробочки «масу»

18. ДЕКОРУВАННЯ ОБ'ЄМНИХ ФОРМ

Світ дизайну дарує нам не лише розмаїття форм, а й багатство кольорів. У дизайні колір посилює наше сприйняття форми: предмет світлого кольору видається більшим за темний такого ж розміру; контрастним кольором можна виокремити певну деталь, тоді як споріднені кольори зорозово поєднують окремі частини. За допомогою кольору можна надати формі відчуття руху, підкреслити її пропорційність і легкість.

Моделі літаків різних років

- Як ви гадаєте, чому літаки не фарбують у темні кольори? Які відчуття викликає у вас синя смужка вздовж борту сучасного літака?

Дизайнери постійно шукають нові форми й нове кольорове вирішення, щоб зробити образ певного виробу виразнішим і задовольнити естетичні потреби споживача. Дуже часто для оздоблення виробів використовують народний орнамент.

Побутові вироби, оздоблені петриківським розписом

- Згадайте, якою буває композиція орнаменту (стрічкова, замкнена, сігчаста). Охарактеризуйте особливості їх побудови.

Чимало виробів дизайнери конструюють у комплекті, ансамблі. Це стосується меблів, посуду, певною мірою інтер'єру. Наприклад, сервіз складається з предметів різного призначення (чашки, тарілки, кавник, цукорниця, чайник тощо), які поєднані формою, кольором, декором.

Кавовий сервіз

Чайний сервіз

Дитячий посуд

- Уважно розгляньте, як декор і колір поєднують й доповнюють форму предметів.

Творче завдання

Перетворіть предмет побутового вжитку в декоративний (скляна або пластикова пляшка, коробка, одноразовий посуд тощо)

Орієнтовні теми: чашка для малечкої дитини, сервіз «Пори року», ваза «Валентинка».

Матеріали: матеріали й техніка виконання *на вибір*.

Словник

Ансамбль — гармонійне поєднання частин у єдине ціле.

Декор, або **прикрашення**, — сукупність декоративних елементів.

Запитання та завдання

1. Над якими предметами, що вас оточують, працювали дизайнери? У чому ви відчуваєте їхній вплив?
2. Як колір впливає на сприйняття предметів? Наведіть приклади.

Мистецька подорож

Декупаж

У наш індустріалізований час дедалі популярнішими стають речі, виготовлені або прикрашені власноруч.

Техніка *декупажу* — це декорування, оформлення за допомогою вирізаних паперових мотивів. Вона була випадієна китайськими селянами в XII ст. Європа ознайомилась із цим цікавим методом декорування в XV ст. Саме тоді в Німеччині почали використовувати для оздоблення меблів вирізані з паперу малюнки. Їх приклеювали й покривали лаком. Ідея сподобалась, і в XVII–XVIII ст. декупаж пабув неабиякої популярності.

Декупаж використовували у своїх творах художники, зокрема Анрі Матісс і Пабло Пікассо.

А. Матісс.
Декупаж

Декупажем можна прикрасити будь-який предмет. Простенька річ — горщик для квітів, посуд, свічка, музичний інструмент, скрипка, тощо — може перетворитися на мистецький твір.

Сучасний декупаж

Виконання декупажу

19. БЮДИЗАЙН

Художники пиляно вдивляються у світ природи, де їм відкривається особлива краса і гармонія. Павутиння, шишка, мурашник, стільник, гніздо вражають досконалістю конструкції, відповідністю форми її призначенню. Одним із таких художників був Леонардо да Вінчі, який ще в XV ст. створив прототип літального апарата, модель підводного човна, парашута.

Моделі літальних апаратів Л. да Вінчі

Сучасні моделі літака і вертольота

Архітектурні споруди та їх природні аналоги

- Зверніть увагу на те, як природні форми підказали архітекторам ідеї. Наведіть свої приклади.

Наприкінці 1950-х років виник новий напрям у дизайні, який ґрунтується на дослідженнях з біоніки. *Біоніка* — наука, яка вивчає будову організмів з метою вдосконалення і створення нових технічних систем, машин, приладів, будівельних конструкцій тощо. Так, птахи підказали конструкторам форму літака, риби — підводного човна, бабка — вертольота. Забарвлення птахів, метеликів і рослин є прикладом краси й гармонії кольорових сполучень.

Біоніка в художньому конструюванні — це водночас наука й мистецтво, аналіз і синтез, пошук оригінального, нового. Вивчення форм живої природи стимулює фантазію дизайнерів, дає матеріал і допомагає в пошукові виразних пропорцій, ритму, симетрії й асиметрії.

Фахівці винайшли нові способи оброблення металів. Їхніми розробками повною мірою скористалися художники, які виготовляють з металу панно, садові меблі, ажурні світильники, ширми тощо для оформлення фасадів та інтер'єрів будівель.

Зразки дизайнерських виробів з металу

- Проаналізуйте природні форми, які використали дизайнери у своїх творах.

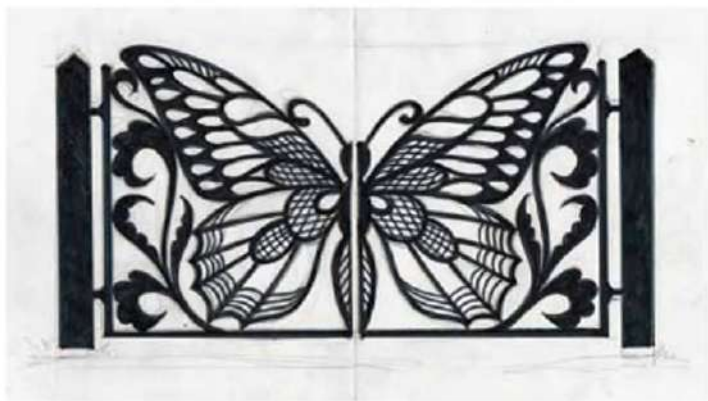
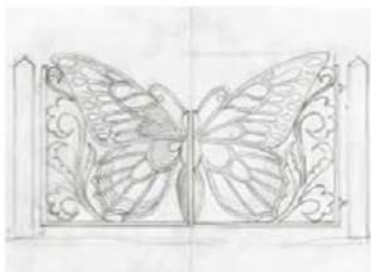
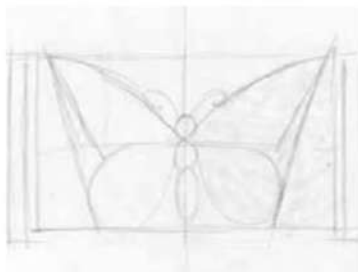

Творче завдання

Виконайте ескіз декоративної решітки з використанням природних біоформ.

Орієнтовні теми: ворота «Метелик» для дитячого садка, перегородка «Тропічна» для кафе.

Матеріали: матеріали й техніка виконання *на вибір* (графічний малюнок, витіпання).

Словник

Біоніка — наука, яка застосовує знання про конструкції та форми живої природи в техніці й будівництві.

Текстура — виявлення властивостей матеріалу в малюнку поверхні (камінь, дерево, пісок тощо).

Запитання та завдання

1. Як ви розумієте твердження «природа — найкращий художник»? Обґрунтуйте свою точку зору. Наведіть приклади.
2. Розгляньте освітлювальні прилади, які є у вашому домі (настільні лампи, люстри й торшери). Зверніть увагу на їх форму, колір, оздоблення. Визначте, які природні аналоги стали джерелом для їх створення.

20. ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН. ШРИФТ

Упродовж дня ми постійно стикаємося з поліграфічною продукцією. Це книжки, газети й журнали, різноманітні календарі, пакети з рекламою, поштові марки, гроші. Навіть на футболці чи бейсболці можна побачити текст. А ще є афіші, вивіски, реклама на транспорті. Усе це форми графічного дизайну, основою якого є організація тексту, літер, символів і зображення з метою створення візуального образу або повідомлення.

Прагнення людей передати набутий досвід і знання пащадкам дало поштовх для розвитку писемності. Завдяки писемності стало можливим передавати інформацію на відстані й закріплювати її в часі.

У сиву давнину інформацію передавали пащадкам за допомогою малюнків. Картинке, або рисункове, письмо у вигляді пaskельних малюнків, називають *пiктографiчним* письмом. На змiну йому прийшло *iдеографiчне* письмо. Поняття передавалися або символiчними знаками (сонце, мiсяць), або графiчними зображеннями (птаx, звiр). Натомiсть сучасне письмо — це буквено-звукове письмо, у якому знаки означають окремі звуки. За допомогою графiчних знаків можна передавати людську мову.

Пiктографiчне письмо

Идеографiчне письмо

Основа сучасного графічного дизайну — шрифт. Шрифт — це літери, об'єднані одним стилем графічного накреслення. Кожна літера складається із структурних елементів — штрихів (основних і додаткових).

Основні штрихи визначають основу букв (прямі й криві, вертикальні й похилі, тонкі й товсті). Додаткові штрихи з'єднують основні й утворюють разом із ними конструктивну форму літери.

Під рукою художника-дизайнера літери набувають форми й пропорцій, властивих тільки цьому шрифту.

Аа Бб Вв Гг Дд
 з Ии Іі Її Йй Кк Лл
 Шш Щщ Юю Яя Ъъ
 Ъъ Ъъ Дд Ее Ёё Ж
 Її Йй Кк Лл Мм
 Шш Щщ Ъю Яя

Зразки сучасних шрифтів

- Порівняйте написання літер у шрифтах, зображених на малюнках.

Ми сприймаємо не лише зміст слова, а й характер його написання. Шрифт, яким написано слово, створює певний настрій. Він може додати впевненості або урочистості, налаштувати ліричний лад, передати дух старовини. Літери й слова психологічно впливають на глядача, викликають у нього різні асоціації.

Для того щоб графічно виокремити елементи шрифтової композиції, використовують такі прийоми:

- відтіняють літери;
- використовують закруглені або прямі засічки;
- обводять літери по контуру;
- використовують «порожні» літери;
- пишуть літери тільки за допомогою об'ємної тіні.

Творче завдання

На ескізі парфумерного виробу виконайте напис фірмового найменування, використовуючи своє ім'я.

Орієнтовні теми: парфуми для матері, юнака або дівчини.

Матеріали: графітний олівець, гуашеві чи акварельні фарби (на вибір).

Словник

Шрифт — сукупність літер, цифр і знаків, які слугують технічним засобом відтворення мови.

Графічний дизайн — промислова графіка (етикетки, упаковка, листівки), різноманітні оформлювальні та шрифтові роботи, розроблення графічного стилю, графічна реклама продукції тощо.

Запитання та завдання

1. Визначте графічні особливості 3–4 шрифтів із книг, журналів, рекламних оголошень тощо.
2. Яка послідовність створення шрифтової композиції?

Мистецька подорож

Каліграма

Каліграма — напис у формі малюнка, ідеограма. Це давній спосіб злиття шрифту із зображенням, відроджений у ХХ ст. Ідеограми створювались античними авторами ще в IV ст. до нашої ери. Слово «каліграма» вигадав французький поет Гійом Аполлінер (1880–1918), який частину своїх творів записував у вигляді малюнків, складених із слів і віршів на певну тему. Каліграма походить від двох грецьких слів: «каліграфія» (гарний почерк) та ідеограма (образ + графічне зображення). Новаторство Г. Аполлінера полягало в тому, що він пристосував цю давню віршову форму для вираження настроїв своєї

епохи. Форма каліграму містила не тільки ідейну, а ще й естетичну інформацію.

Каліграма, присвячена Г. Аполлінеру

Сучасні каліграфи — це графічні загадки, які сприяють розвитку образного мислення, тренують спостережливість і вміння концентруватися.

Зразки сучасних каліграм

21. ШРИФТ І ЗОБРАЖЕННЯ. ПЛАКАТ. ЛИСТІВКА

Основою мистецтва графічного дизайну є композиція. Саме композиція визначає зовнішній вигляд книг, журналів, плакатів, листівок. Плакати можна побачити в школі, на вулиці, на стадіоні. Вони бувають павчальні, політичні, сатиричні й рекламні. Проте всі вони

мають спільні характерні ознаки: чіткість, виразність, узагальненість образів і короткий текст, пов'язаний із зображенням.

А. Муха. Афіша для актриси Сарі Бернар

В. Весілак. Плакат «І нема тому почину, і краю немає... Т. Шевченко»

- Як ви думаєте, з якою метою були створені ці плакати? Які образи використали художники? Чи використані контрасти?

Зображення й текст сприймаються на плакаті як єдине ціле. Разом вони набувають нового сенсу й створюють новий художній образ. Тому шрифти і зображення близькі за стилем і кольором. До системи виражальних засобів плаката іноді вносять фотографію.

Листівки (запрошувальні або вітальні) — це своєрідні міні-плакати. У листівці, як і в плакаті, поєднано зображення та шрифт. Текст зазвичай короткий, наприклад: «З Новим роком!», «Вітаю!», «З Днем народження!». Тема листівки розкривається в зображенні, тексті й конструкції. Листівка буває у вигляді складеного навпіл аркуша, із вирізаними вікнами, із фігурним контуром тощо.

Зразки вітальних листівок з елементами конструювання, витинанки

Існує декілька правил, яких художники-дизайнери дотримуються при створенні плаката (так само, як і листівки):

- зображення має бути умовним, узагальненим;
- текст повинен легко читатися і бути контрастним до тла;
- характер шрифту й зображення гармонійно поєднуються за формою та кольором;
- колір є композиційним засобом плаката.

Зразки листівок з різною шрифтовою композицією

- У яких кольорах вирішена композиція листівок? Наскільки виразним, на вашу думку, є шрифт?

Творче завдання

Виготовте вітальну листівку з елементами конструювання.

Орієнтовні теми: «Вітаю!», «Валентинка», «Найкращий друг(і) (друзі)».

Матеріали: графічні матеріали *на вибір*.

Словник

Листівка — особливий вид поштової картки для відкритого листа (без конверта).

Плакат — малюнок з коротким текстом, який вивішують на вулиці чи в громадських закладах з агітаційною, інформаційною чи рекламною метою.

Запитання та завдання

1. У яких випадках інформація подається шляхом синтезу шрифту та зображення?
2. Проаналізуйте кольорове вирішення й використання тексту в листівках. Урахуйте свої висновки, створюючи вітальні листівки для друзів.

Листівка

Листівка — особливий вид відкритої поштової картки. Вважають, що перші листівки випасти в Китаї. Згідно з китайським етикетом, якщо відвідувач не застав людини, яку хотів привітати, він мав залишити на порозі будинку свою «візитну картку» із написаними на ній побажаннями до свята.

У XV ст. з'явилися перші паперові листівки в Німеччині, а в 1878 р. на поштовому конгресі в Парижі було затверджено міжнародний стандарт листівки — 9 x 14 см.

Європейські вітальні листівки XIX ст.

У наш час неабиякої популярності набули листівки, виготовлені власноруч із використанням тканини, шкіри, сухоцвітів, мінералів та інших матеріалів.

22. ФІРМОВИЙ ЗНАК. ЛОГОТИП

Довкола нас миготить світ образів, світ знаків. Вулиці міст рясніють рекламними щитами, вивісками магазинів. Погляд затримується на них тоді, коли ми бачимо знайоме слово й спрацьовує підсвідомість. Кожне підприємство зацікавлене в тому, щоб споживачі купляли й цінували його продукцію, могли відрізнити її від іншої. Саме тому підприємство розробляє свій фірмовий знак, який розміщує на етикетках, упаковці, рекламних матеріалах. Такий знак є на книжках, швейних виробах, посуді, автомобілях тощо.

Емблеми різних марок автомобілів

Завдання промислової графіки — доступно й стисло поінформувати споживача про товар з метою збільшення попиту на нього. Саме тому промислова графіка оперує знаковими символами. У ній широко використовують стилізацію, спрощення форм і виразне узагальнення образу.

Орнаменти в українській вишивці, розписі

- Згадайте знаки-символи, які використовуються в традиційних орнаментах виробів декоративно-ужиткового мистецтва?

Фірмовий знак повинен бути лаконічним, простим і впізнаваним. Слова, шрифти, зображення — усі складові мають добре запам'ятовуватися.

Знаки можуть відрізнятися формою виконання. Так, образотворчі знаки — це малюнок, графічний символ; шрифтові — літера; словесні — знаки-логотипи; комбіновані — поєднання усіх перелічених варіантів.

Мистецтво дизайнера полягає в компопуванні елементів, володінні природним відчуттям композиції, кольору.

Туристичні логотипи різних країн

- Проаналізуйте особливості шрифтової композиції туристичних логотипів з погляду симетрії, контрасту, масштабності.

Як правило, фірмовий знак використовують разом із логотипом. Фірмовий знак і логотип утворюють оригінальний фірмовий блок.

Творче завдання

Виконайте ескіз візитки, у якій будуть поєднані логотип і фірмовий знак.

Орієнтовні теми: знак вашої майбутньої фірми; візитка учня 7 класу вашої школи

Матеріали: графічні матеріали *на вибір*.

Назва школи	
фірмовий знак	Прізвище, ім'я <i>учень 7 класу</i>
Поштова адреса	Електронна пошта, номер телефону

Варіанти фірмового знака для візитної картки

Словник

Логотип — оригінальне графічне зображення назви компанії або фірми.

Фірмовий знак — оригінальний графічний малюнок, який містить інформацію про сферу діяльності компанії або фірми.

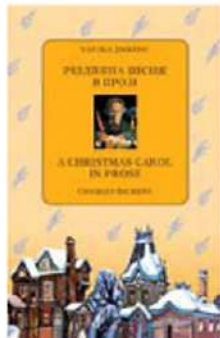
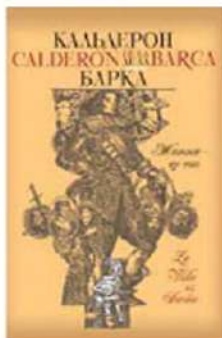
Запитання та завдання

1. Наведіть приклади промислової графіки.
2. Доберіть зразки фірмових знаків. Чи використана в цих знаках стилізація? Як саме?

23. СВІТ КНИГ І ЖУРНАЛІВ

Мистецтво книги має давні традиції. Впродовж століть удосконалювався процес друку, зросла кількість й урізноманітнилися види друкованої продукції, однак суть композиції (слово й зображення) залишилася незмінною. У всіх сферах книжкової творчості є свої видатні майстри.

Зразки оформлення обкладинок книжок

- Які елементи оформлення книжки ви знаєте?
- Зверніть увагу на використання національних традицій в оформленні книжки.

Дизайнерське обличчя книжки різноманітне. Кожен її елемент має спеціальну назву. У вашому навчальному макеті можуть бути використані такі елементи, як: обкладинка, форзац, титул, шмуцтитул, розворот.

Обкладинка складається із двох сторінок і корінця (окрім зображення на ній зазначають автора й назву книжки). **Форзац** — аркуш паперу, який з'єднує палітурку з блоком сторінок книжки (може бути білий, кольоровий, замальований або текстовий). **Титул** — перша сторінка книжки (містить основну інформацію про неї — заголовок твору, прізвище автора, рік і місце видання, назву видавництва). **Шмуцтитул** відокремлює великі розділи книжки (містить назву розділів, іноді ілюстрацію). **Розворот** — це дві розгорнуті сторінки книжки, на яких розміщені текст та ілюстрації.

Оформлення книжки або журналу залежить від їх змісту, жанру, читачької аудиторії. Художник-дизайнер komponує текст та

Ілюстративний матеріал за принципом симетрії або динамічної рівноваги, ураховуючи графічну доміпанту (фрагмент тексту, ілюстрація, заголовок).

Перш ніж потрапити до читача книжка або журнал проходять довгий шлях. Це спільна творчість багатьох людей, тому макет краще розробляти колективно. У своїх проєктах кожен повинен дотримуватися єдиного композиційного задуму й обраного графічного стилю.

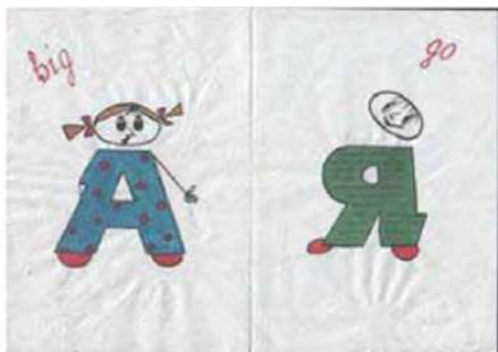

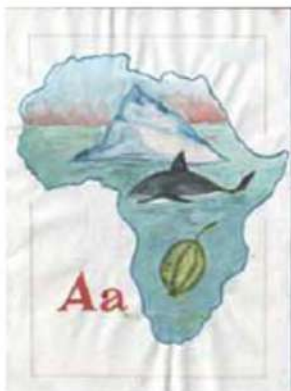
Творче завдання

Створіть макет журналу (обкладинка, розвороти).

Орієнтовні теми: «Шкільне життя», «Абетка».

Матеріали: графічні матеріали *на вибір*, кольоровий папір.

Словник

Поліграфічна продукція — друкована продукція: книжки, журнали, газети, стикетки, пакувальна продукція.

Запитання та завдання

1. Зберіть інформацію про оформлення обкладинок старовинних книжок.
2. Розробіть «тематичний алфавіт» для оформлення молодіжного журналу, використовуючи літери-образи.

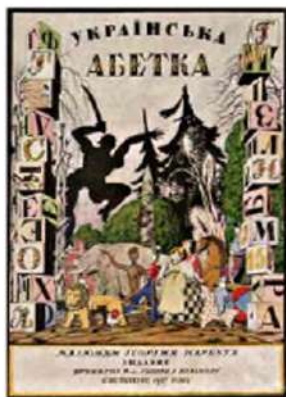

Український графік Георгій Нарбут

Георгій Нарбут (1886–1920) — український художник, ілюстратор, основоположник української книжкової графіки.

Він був також автором проекту українського державного герба й печатки та автором перших українських державних знаків (банкнот і поштових марок) доби Української Народної Республіки.

Художник виробив власний художній стиль на основі українських стародруків і народного мистецтва. Визначальною працею митця стала графічна серія «Українська абетка», у якій художник досяг випуклої простоти композиції, гармонії малюнка й кольору. «Українська абетка» Г. Нарбута допінні залишається неперевершеною завдяки майстерності художника й глибокому розумінню ним шрифтового мистецтва, а також поєднанню досягнень української книги (рукописної та друкованої) та здобутків західноєвропейських майстрів шрифту.

Українська абетка

Георгій Нарбут виграв конкурс на кращий ескіз грошових знаків УНР. В оформленні грошей художник використав українські декоративні прифти й зображення тризуба, який у наш час став державним гербом незалежної України.

Георгій Нарбут був одним із засновників і ректором Української академії мистецтв.

Обкладинка часопису
«Наше минуле»

Гроші Української Народної Республіки

24. ДИЗАЙН ОДЯГУ. МОДА Й КУЛЬТУРА

Сучасне мистецтво дизайну одягу — самостійна галузь дизайну. Папування тих чи інших смаків у певний час називають *модою*. Мода диктує кольорові сполучення, пропорцію форм, лінії в одязі. Спостереження за модою допомагає виробити власний стиль.

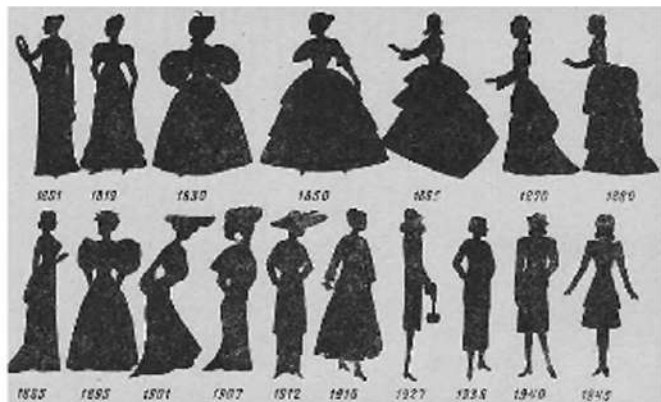
Одяг пройшов довгий шлях розвитку — від пакинутаї на плечі шкури та настегнової пов'язки до сучасних, складних за кроєм, багаточастинних комплектів. Змішувалися історичні епохи, змішувалася мода. Постійна мінливість — це і є зміст моди. Існують два основні композиційні принципи конструкції костюма:

- гармонія — усі форми й деталі одягу відповідають пропорціям фігури;

- контраст — форми костюма свідомо чи випадково суперечать пластичній й будові фігури. Принципи гармонії та контрасту легко простежити на прикладі зміни силуету жіночого вбрання (*див. мал. на с. 102*).

Загальний вигляд костюма залежить не тільки від силуету, а й від фактури матеріалу, деталей (розмір і форма коміру, кишень, рукавів тощо), оздоблення. Завдяки вмілому використанню кольору й малюнка тканини, особливостей крою й оздоблення можна створити

певні зорові ілюзії. Наприклад, горизонтальні смужки та шви роблять фігуру пижчою й повнішою, вертикальні — вищою та стрункішою, картата тканина збільшує об'єм фігури. У одноколірному костюмі людина виглядає вищою, якщо ж у ньому чергуються світлі й темні кольорові плями, фігура видається пижчою.

Зміни силуету жіночого вбрання протягом XIX–XX ст.

- Зверніть увагу на виразність форм, мінливість ліній, які окреслюють силует.

Створення костюма починається з ескізу — стилізованого, узагальненого малюнка. Художник прагне в ескізі передати пластику фігури, визначити форми й пропорції костюма, його деталей. Він також візуально виявляє фактуру матеріалу за допомогою різних графічних прийомів і технік. Ескіз може бути:

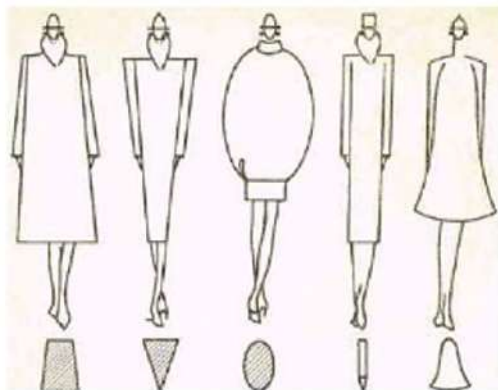
- чорно-білий або кольоровий;
- дво- й тритоновий;
- лінійний, плямовий або лінійно-плямовий.

Творче завдання

Виконайте ескіз костюма для власного гардеробу.

Орієнтовні теми: спортивний одяг, святкова сукня, шкільна форма.
Матеріали: графічні матеріали *на вибір*.

Словник

Зорові ілюзії — створення візуального ефекту зміни розміру, форми, кольору, пропорцій предмета за певних умов сприйняття.

Мода — смаки щодо одягу та предметів щоденного вжитку, які панують у суспільстві в певний час.

Силует у моді — узагальнене зображення форми костюма.

Запитання та завдання

1. Як ви розумієте поняття зорові ілюзії в костюмі?
2. Як ви вважаєте, стежити за модою — це добре чи погано?

Мистецька подорож

Неперевершена Коко Шанель

З ім'ям Коко Шанель (1883–1971) пов'язана мода всього XX ст. Вона створила власний унікальний стиль. Головна її ідея: одяг повинен дарувати жінкам незалежність і можливість утішатися життям.

Її колекції включали прості спідниці й пуловери, сукні прямого крою та спортивні комплекти із твіду чи джерсі. Вона першою включила в колекції жіночого одягу чоловічі штани.

Свій смак і талант Коко Шанель розвивала, розглядаючи старовинні портрети. Її надихав блиск прикрас на темному одязі. У 1926 р. легендарна дизайнерка змінила історію моди, створивши маленьку чорну

сукню з мусліну. Сукня була до середини коліна, без додаткового декору, із папівкруглим вирізом і довгими вузькими рукавами. Маючи одну маленьку чорну сукню, можна було створювати повні образи за допомогою різних аксесуарів.

Ми говоримо «костюм Шанель», «сукні Шанель», «пальто Шанель». Це моделі, яким властиві певні риси: прямий силует, певна довжина, яскрава або картата тканина. Традиційне оздоблення — декоративна мережка або шнур по краю деталей, металеві гудзики. І при цьому — пічого зайвого.

«Коко Шанель» допінні один із найвідоміших і пайдорожчих дизайнерських брендів. «Мода минає, стиль залишається». Це висловлювання стало легендарним, як і сама Коко Шанель. Її стиль зробив величезний внесок у жіночу моду. Цей стиль вічний і цілком справедливо вважається класичним.

Перший ескіз
маленької чорної сукні

Сучасні костюми в стилі
Коко Шанель

25. НАЦІОНАЛЬНІ ТРАДИЦІЇ В ОДЯЗІ

Історія костюма сягає глибини віків, тісно переплітається з історією суспільства, національними традиціями. Народне мистецтво пов'язує художнє минуле народу з його теперішнім і майбутнім. Це чудово розуміють сучасні дизайнери одягу.

Моделі з колекції О. Караванської
«За мотивами творів Марії Приймаченко»

М. Приймаченко. Три діди

М. Приймаченко. Дерево життя

- На прикладах моделей О. Караванської поясніть, як можна використати образи М. Приймаченко або української витинанки.

Зазвичай дизайнери перепосають на сучасні моделі окремі деталі чи орнаменти або вивчають форму, конструкцію, колір та орнамент як елементи художньої композиції одягу.

Гармонія в костюмі, як і в мистецтві загалом, зумовлена композицією. Композиція костюма — це поєднання усіх його елементів з метою вираження певної ідеї, думки, створення певного образу.

Як ознаку національного стилю, дизайнери також використовують особливості композиційного оформлення одягу. Порівняйте, як використано орнаментальну композицію кептарика в сучасному вбранні.

Традиційний кожух-кептар

Сучасні моделі

Творче завдання

Виконайте ескіз сучасного костюма в народному стилі.

Орієнтовні теми: жіночий костюм — «Веселка»; чоловічий — «Козацька слава».

Матеріали: акварель, гелева ручка.

Словник

Композиція костюма — поєднання всіх його елементів з метою вираження певної ідеї, думки, створення певного образу.

Запитання та завдання

1. Знайдіть зразки використання національних традицій у предметах домашнього вжитку, в інтер'єрі, одязі, аксесуарах.
2. Назвіть сучасних українських модельєрів, які використовують у своїх колекціях національний орнамент.

26. ОБРАЗ У КОСТЮМІ

Виразність і краса одягу — результат знайденого образу. В образотворчому мистецтві художник розкриває через костюм образ героя, його характер.

М. Врубель.
Лебідь

М. Врубель.
Царівна-Лебідь

- Порівняйте фото лебедя й образ, створений художником. Як художник за допомогою кольору передає образ птаха? Зверніть увагу на те, як М. Врубель фактурно зображує пір'я, як він завершує образ за допомогою форми розправлених крил.

Одна з основних образно-емоційних характеристик костюма — колір. Саме колір і фактура тканини допомагають створити образ.

Інша важлива характеристика — ідея костюма. Художник Микола Реріх створив ескізи для вистави «Снігуронька», використавши старослов'янську міфологію й орнаментику.

М. Реріх. Ескізи костюмів Снігуроньки, дівчини, Діда Мороза

Елементи давньослов'янських орнаментів

- Спробуйте визначити сонячні символи в орнаментах костюмів.

Творче завдання

Робота в групі. Виконайте ескіз карнавальних костюмів для Театру мод.

Орієнтовні теми: «На новорічному карнавалі», «Ніч перед Різдвом».
Матеріали: графічні або живописні матеріали (на вибір).

Словник

Дизайн одягу — моделювання та конструювання одягу. Дизайнер створює образ, продумуючи форму, кольорне вирішення, добираючи матеріали для сучасного одягу.

Образ — перетворення явищ дійсності в художньому творі, наприклад у костюмі.

Запитання та завдання

Розгляньте ескізи художниці О. Екстер до вистави «Ромео та Джульєтта» В. Шекспіра. Поясніть, як вона створює образ за допомогою кольору й динаміки.

27. ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН

Традиції ландшафтного дизайну сягають своєї давнини. Згадайте лише про легендарні «висячі сади Семіраміди» у Вавилоні.

Зазвичай композиція парку пов'язана з рельєфом місцевості. Історично в Європі склалися дві традиції планування парків: англійська та французька. Англійський парк вільно вписується в природне середовище або відтворює його. В Україні яскравим прикладом англійської школи є парковий ансамбль «Олександрія» у м. Білій Церкві. Натомість французький парк чітко підпорядкований законам геометрії. Типовим прикладом французького парку є Версаль.

Зразки англійського парку

Зразки французького парку

- Визначте матеріали, з якими працює ландшафтний дизайнер, об'єкти й компоненти паркового мистецтва.

Якщо говорити про національні традиції в ландшафтному мистецтві, то не можна не згадати про японський сад. Основна його ідея — відчуття спокою, спостереження за природою. обов'язковими елементами японського саду є маленькі павільйони, доріжки з каміння, містки (кам'яні чи дерев'яні), водойми.

Ландшафтний дизайнер упорядковує або перетворює навколишнє природнє середовище. У своїй роботі він використовує природні матеріали — воду, рослинність, каміння, ґрунт, ураховує особливості природного рельєфу. Ландшафтна архітектура тісно пов'язана з організацією садово-паркового простору. До малих архітектурних форм ландшафтного дизайну належать декоративні споруди (містки, сходи, фонтани, альтанки), меморіальні об'єкти (обеліски, пам'ятники) і власне ландшафт (створення клумб, упорядкування газонів).

За допомогою різноманітних фактур і природних матеріалів, які імітують траву або гравій, дизайнер створює макет ландшафтно-природного середовища. Це допомагає сприймати макет як реальний природний ландшафт.

Японський сад

Творче завдання

Робота в групі. Виконайте макет ландшафту з простим архітектурним об'єктом (альтанка, місток, декоративна лавка тощо) у певному стилі.

Орієнтовні теми: «Доріжка до будиночка для чайних церемоній», «Королівський газон», «Водоспад "Афродіта"».

Матеріали: природні матеріали різної фактури (гілочки, камінці, крупі), губка, пензлик, кольоровий папір, клей.

Словник

Ландшафтний дизайн — мистецтво гармонійного поєднання природного ландшафту з місцевістю, освоєною людиною.

Макет — просторове зображення, модель будь-чого (виробу, споруди) у зменшених розмірах.

Запитання та завдання

1. У чому полягає основне завдання ландшафтного дизайнера?
2. Порівняйте композицію парків різних стилів та зробіть висновок про ідею парку.

28. ЖИВИЙ ПРОСТІР. ДИЗАЙН МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Міське середовище складається з будинків, різноманітних об'єктів дизайну, які разом з архітектурою створюють живий простір міста. Саме дизайн та малі архітектурні форми покликані зробити світ вулиць привабливим, корисним і зручним для городян. Ліхтарі, фонтани, лавки, на які можна присісти, аби перепочити, не тільки полегшують життя людини, а ще й милують око.

Дизайн робить міське середовище неповторним, забезпечує городянам інформаційний простір і комфорт. Об'єктами формування цього середовища є: міські меблі (лавки); блоки локального озеленення (юмби, вазони); інформаційні блоки (рекламні тумби, вивіски); кіоски; блоки освітлення (ліхтарі); скульптури; огорожі.

м. Вінниця

м. Київ

Зразки малих архітектурних форм на вулицях сучасних європейських міст

- Як, на вашу думку, дизайн міського середовища впливає на сприйняття й виразність архітектурного ансамблю вулиці загалом?

А. Гауді.
Лавка в парку Гюель

Вазони, клумби, ліхтарі не лише прикрашають вулиці міста, а й установлюють зв'язок між людиною та природою. Наприклад, вазони прикрашають зони відпочинку, допомагають розслабитися, відволіктися від метушливого міського життя.

Ця велика лавка оригінальної форми знаходиться у м. Барселоні (Іспанія). У пій архітектор втілює у життя свою мрію про єдність світу природи та світу людини.

- Роздивіться, за допомогою яких матеріалів А. Гауді створює колорит, який не поступається фарбам природи?

Фонтани та штучні водойми — найбільш виразний засіб оформлення парків і площ, вони стають центральним елементом архітектурних композицій. У спекотні літні дні площі, парки й сквери з фонтанами стають найпопулярнішими місцями відпочинку городян.

м. Львів

м. Київ

Творче завдання

Виконайте колажно-графічну композицію. За основу потрібно взяти фотографію частини міста і розмістити на ній рекламу, вивіски, ліхтарі, вазони з квітами.

Орієнтовні теми: «Вулиця мого міста».

Матеріали: фотографія вулиці міста, вирізки з журналів, кольоровий папір, клей.

Словник

Кола́ж — технічний прийом в образотворчому мистецтві, виконання творів наклеюванням на основу предметів або матеріалів, які відрізняються від неї кольором чи фактурою.

Запитання та завдання

1. Яку роль відіграє дизайн у формуванні міського середовища?
2. Розгляньте фотоальбом великого міста (наприклад, Києва, Львова, Харкова). Знайдіть на вулицях предмети дизайну, які створюють живий простір — міські меблі, локальне озеленення, ліхтарі.

29–30. ДИЗАЙН-ПРОЕКТ

Протягом павчального року ви вчилися висловлювати свої думки, почуття, ставлення до навколишнього світу засобами мистецтва, використовуючи різноманітні техніки й матеріали. Тепер ви можете розкрити свій творчий потенціал, використавши набуті знання. Для цього потрібно викопати й захистити дизайн-проект.

Уявіть, ніби вам доручили розробити фірмовий стиль вашої школи або класу. Ви маєте зробити ескізи, малюнки, макети, а потім провести презентацію (захист) і переконати всіх, що ваш проект найкращий.

Розроблення фірмового стилю передбачає не тільки створення логотипа. Це може бути також поліграфічна продукція (зошити, щоденники, запрошення на різні шкільні заходи, календарі), настінний годинник, окремі деталі шкільної форми (футболка, краватка, жилет), оформлення шкільного автобусу.

Зразки фірмового стилю компаній

- Що саме створює відчуття єдності стилю? Які елементи повторюються в усіх видах продукції?

Фірмовий стиль охоплює багато складових. Це й кольорове оформлення, і стилістика, і сам фірмовий знак.

Перші ознаки зародження фірмового стилю пов'язані з появою за доби Середньовіччя ремісничих цехів, які мали свої прапори, вивпели, а також емблеми цеху, які вишивали на одязі.

У створенні фірмового стилю особливого значення набуває вибір загальної ідеї. Це допомагає сформувати в членів колективу відчуття причетності до спільної справи, а також сприяє поширенню інформації про фірму, компанію серед потенційних партнерів чи споживачів продукції.

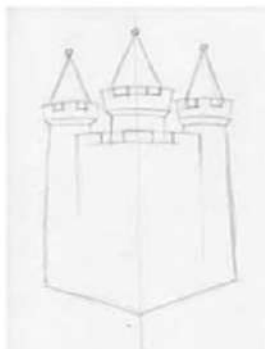

Творче завдання

Робота в групі. Виконайте колективну роботу «Створення фірмового стилю» (зошит, щоденник, одяг, чашка, чохол для мобільного телефона тощо).

Орієнтовні теми: «Фірмовий стиль класу (школи)», «Герб школи».

Матеріали: матеріали й техніка виконання *на вибір*.

Словник

Прое́кт — розроблення виробу та супровідної документації, яка дає повне уявлення про виріб. Іншими словами — послідовно реалізований задум.

Запитання та завдання

1. Яку роль відіграє дизайн у формуванні іміджу фірми, організації, установи?
2. Знайдіть приклади використання фірмового стилю компаніями, фірмами вашої області (району, міста).

Мистецька подорож

Фірмовий стиль Петера Беренса

Петер Беренс (1868–1940) — один з основоположників сучасної промислової архітектури та дизайну.

У 1907 р. Петер Беренс обійняв посаду художнього директора найбільшого електротехнічного концерну Німеччини AEG. Саме із цього часу починаються його дизайнерські пошуки.

Продукція концерну була розрахована переважно на експорт. Виникла потреба створення індивідуального образу компанії, розроблення єдиного стилю виробів. На думку промисловців, це мало сприяти успішному просуванню товарів AEG на світовому ринку.

Для створення фірмового стилю П. Беренс розробляв каталоги, прейскуранти, фірмову упаковку, виставкові стенди, а також проектував виробничі будівлі, майстерні та квартири для співробітників. Він послідовно втілював принцип підпорядкування різноманітної продукції фірми єдиному стилю.

Зовнішня форма продукції в основному повторювала декілька геометричних фігур — шестикутник, круг, овал. Геометризація форми відображала технічну точність виробничого процесу. Чіткі лінії без жодної орнаменталії.

У 1908–1911 рр. П. Беренс спроектував для AEG п'ять великих промислових будівель, які стали вершиною його архітектурної творчості. Найвідоміший із них — Турбінний завод в м. Берліні, задуманий ним як своєрідний храм індустріальної потужності.

31. ПЕРЕВІРТЕ СЕБЕ (УЗАГАЛЬНЕННЯ)

До теми «Дизайн»

1. Доповніть розповідь словами з матеріалу для довідок.

Ми живемо у світі речей. Мистецтво, яке створює нові форми за законами краси, формує цілісне предметне середовище, називається Оскільки ця творча діяльність охоплює всі сфери життя людини, існує багато її різновидів. Так, проектування засобів транспорту, предметів домашнього вжитку (побутової техніки, меблів, посуду, іграшок) належить до ... ; оформлення книжок і плакатів, етикеток, розробкою шрифтів, емблем, товарних знаків — це Створенням нового образу в костюмі займається ... ; проектуванням інтер'єрів — Садово-паркове мистецтво і ландшафтну архітектуру поєднує

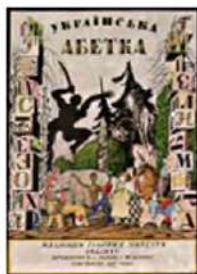
Люди прагнуть робити речі гарними й доцільними, наслідуючи саму природу. Наприкінці 1950-х років виникла наука, яка застосовує знання конструції і форм, технологічні процеси живої природи в техніці та будівництві. Ця наука називається

Для формування сприятливого іміджу фірми, підприємці звертаються до художників для створення ... своєї компанії. Він допомагає виокремити організацію з-поміж інших, зафіксувати її образ, зміцнити корпоративний дух. Елементом іміджу компанії є оригінальне графічне зображення пазви — її

Для довідок: біоніка, дизайн, фірмового стилю, логотип, промисловий дизайн, графічний дизайн, дизайн одягу, дизайн інтер'єру, ландшафтний дизайн.

2. Які види дизайну презентують подані зразки?

3. Порівняйте подані ілюстрації. Яка з них, на вашу думку, є зайвою? Поясніть чому.

4. Як називається наука, яка використовує форми, технологічні процеси живої природи в техніці, архітектурі, дизайні? Які природні форми можна назвати «зразками» для створення цих споруд? Установіть відповідність.

Церква Ла
Саграда Фамілія
(м. Барселона, Іспанія)

Музей
Гуттенхайма
(м. Нью-
Йорк, США)

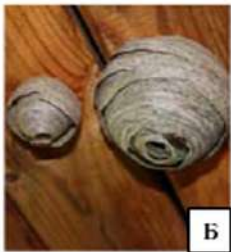

Кам'яні
гвинтові
ходи

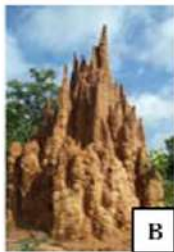
А

Мушля

Б

Осине гніздо

В

Термітник

1	2	3

4. Чи згодні ви з твердженням, що цим речам притаманні ознаки українського національного стилю? Обґрунтуйте свою думку.

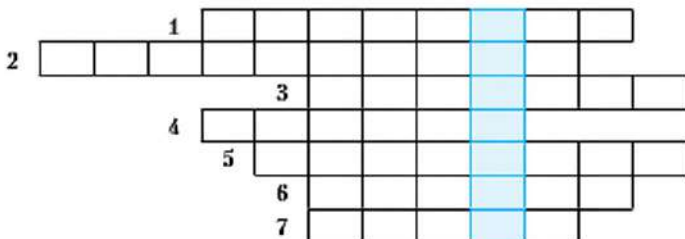
5. Упізнайте, з яких творів образотворчого мистецтва взято подані фрагменти

6. Поміркуйте, яке із зображень є зайвим. Поясніть, чому.

Розгадайте кросворд. Якщо ви розгадаєте його правильно, зможете прочитати ключове слово, що означає «наука, яка застосовує знання про конструкції та форми живої в техніці й будівництві».

1. Гармонійне поєднання частин у єдине ціле, художня узгодженість.
2. Просторова композиція, виконана з різноманітних елементів з метою створення певного художнього образу.
3. Оригінальне графічне зображення назви компанії чи фірми.
4. Творча діяльність, метою якої є формування гармонійного предметного середовища.
5. Особливий вид поштової картки для відкритого листа.
6. Малюнок на вулиці чи в громадських закладах з агітаційною, інформаційною чи рекламною метою.
7. Технічний прийом в образотворчому мистецтві, виконання творів наклеюванням на основу предметів або матеріалів, які відрізняються від неї кольором чи фактурою.

ЗМІСТ

Розділ I

Мистецтво в нашому житті

1. Світ, який оточує людину	4
<i>Мистецька подорож.</i> Тарас Шевченко — майстер ліричного пейзажу	8
2. Світ, який створює людина. Художній образ в архітектурі	9
<i>Мистецька подорож.</i> Природа — головна модель Антоніо Гауді	13
3. Архітектура крізь часи	14
<i>Мистецька подорож.</i> Дерев'яні церкви Закарпаття	19
4. Образ міста. Перспектива вулиці	19
<i>Мистецька подорож.</i> До витоків — сільські поселення українців	23
5. Інтер'єр — портрет епохи	24
<i>Мистецька подорож.</i> Традиційний інтер'єр української хати	27
6. Інтер'єр — портрет людини	28
7. Монументальне мистецтво. Синтез мистецтв в архітектурі	30
<i>Мистецька подорож.</i> Техніка Тіффані	34
8. Декоративно-ужиткове мистецтво. Образ-символ	35
<i>Мистецька подорож.</i> Трипільські мотиви	38
9. Берегиня з глибини століть. Диво-писанка	39
10. Рушник — душа народу	43
<i>Мистецька подорож.</i> Образ Берегині в українському мистецтві	46
11. Дерево життя	47
<i>Мистецька подорож.</i> Дерева життя у творчості Марії Приймаченко	50
12. Ритми рідного краю	52
13. Народний одяг — складова духовної культури	55
14. Народна іграшка	57
15. Перевірте себе (узагальнення)	61

Розділ II

Дизайн

16. Мистецтво дизайну. Річ — образ часу	66
<i>Мистецька подорож.</i> Мистецтво інсталяції	69
17. Розмаїття світу речей. Конструювання об'єктів дизайну	70
<i>Мистецька подорож.</i> Коробочки-орігамі	74

18. Декорування об'ємних форм	76
<i>Мистецька подорож. Декупаж</i>	80
19. Біодизайн	81
20. Графічний дизайн. Шрифт	85
<i>Мистецька подорож. Каліграма</i>	88
21. Шрифт і зображення. Плакат, Листівка	89
<i>Мистецька подорож. Листівка</i>	93
22. Фірмовий знак, Логотип	94
23. Світ книг і журналів	97
<i>Мистецька подорож. Український графік Георгій Нарбут</i>	100
24. Дизайн одягу. Мода й культура	101
<i>Мистецька подорож. Неперевершена Коко Шанель</i>	103
25. Національні традиції в одязі	104
26. Образ у костюмі	107
27. Ландшафтний дизайн	110
28. Живий простір. Дизайн міського середовища	113
29–30. Дизайн-проект	116
<i>Мистецька подорож. Фірмовий стиль Петера Беренса</i>	118
31. Перевірте себе (узагальнення)	120

Навчальне видання

*Папіш Лариса Володимирівна,
Шутка Михайло Михайлович*

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Підручник для 7 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

У підручнику використано ілюстрації з інтернет-джерел,
які знаходяться у вільному доступі.